

Ehkäisevän päihdetyön ohjelma

Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	2
Johdanto	3
Mitä on ehkäisevä päihdetyö?	4
Hyvinvointia kempeleläisille - ehkäisevä päihdetyö osana Kempele-sopimusta	7
Ehkäisevän päihdetyön painopisteet suuntaavat toimintaa	9
Ehkäisevä päihdetyö eri ikäkausittain	11
Lapset ja lapsiperheet	12
Äitiys- ja lastenneuvola	12
Varhaiskasvatus	14
Perusopetus luokat 1-9	15
Kouluterveydenhuolto, oppilas- ja opiskeluhoito	20
Nuoret	22
Lukio	22
Ammatillinen koulutus	25
Nuorisopalvelut	28
Aikuiset ja sosiaalityö	31
Ikääntyneet	35
Liikunta- ja kulttuuripalvelut - vapaa-aika	36
Mielenterveystyö	39
Järjestöyhteistyö ja järjestöjen rooli ehkäisevässä päihdetyössä	40
Seuranta ja arviointi - Missä mennään nyt?	40
Ehkäisevää päihdetyötä koskettavien lakien tavoitteita	40
Kunnallinen kehittämiskohde päihdetyön seurannassa ja arvioinnissa	42
Järjestölinkkejä - vinkkejä	42

Johdanto

Ehkäisevä päihdetyö ei ole vain yhden toimialueen työtä, vaan kuuluu kaikille. Päihdehaittojen ehkäisyyn tarvitaan koko yhteiskunta ja vastaavasti koko väestö on ehkäisevän päihdetyön kohteena. Ohjelman tavoitteena on lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa.

Toimintaohjelman keskeisenä ideana on, että yhteisöllistä hyvää vahvistamalla voimme parhaiten tukea erityisesti lasten ja nuorten päihteettömyyttä sekä lykätä päihteiden käytön aloittamista. Tämä edellyttää toimijoiden välistä yhteistyötä, uusia toimintatapoja ja kohderyhmän mukaan ottamista toiminnan kaikissa vaiheissa. Lisäksi edellytetään, että toimijat ymmärtävät oman roolinsa ja mahdollisuutensa ehkäisevän päihdetyön tekijöinä ja että heillä on käsitys kunnassa toteutettavan ehkäisevän päihdetyön kokonaisuudesta.

Pitkäjänteinen ehkäisevä päihdetyö vähentää inhimillistä kärsimystä, sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta sekä väestöryhmien välisiä terveyseroja, lisää työn tuottavuutta ja varmistaa väestön työ- ja toimintakyvyn tulevaisuudessa. Tässä toimintaohjelmassa on kuvattu eri toimialojen ehkäisevää päihdetyötä. Perinteisten yhteistyön muotojen lisäksi tarvitaan uudenlaista verkostoitumista ja uutta kumppanuutta. Yhteinen ymmärrys syntyy vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä.

Ehkäisevän päihdetyön moniammatillinen ryhmä on työstänyt toimintaohjelmaa ajalla 31.1.13.5.2020. Toimintaohjelman työstöstä on vastannut kunnanjohtajan toimeksiannosta kehitysjohtaja Antti Peisterä.

EPT - Ehkäisevän päihdetyön moniammatillisen työryhmä (Kj:n päätös 3.2.2020 §3/):

Yksikkö	Edustaja	Työtehtävä
Äitiys- ja lastenneuvola	Pirta Körkkö	osastonhoitaja, avopalvelut
Mielenterveystyö	Anne Marttila	sairaanhoitaja, mielenterveyspalvelut
Varhaiskasvatus	Maikki Pöyskö	perhetyöntekijä
Perusopetus luokat 1-9/ oppilashuolto	Jonna Ammunet	johtava opiskeluhoollon psykologi
Lukio – ammatillinen koulutus	Jenni Kiiskilä	opiskeluhoollon kuraattori
Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	Pirta Körkkö	osastonhoitaja
Nuorisopalvelut	Sanna Tauriainen	nuorisopalveluiden päällikkö

Yksikkö	Edustaja	Työtehtävä
Liikuntapalvelut - vapaa-aika	Katja Vähäkuopus	liikuntapalveluiden päällikkö, hyvinvointikoordinaattori
Kulttuuripalvelut - vapaa-aika	Anne Toppari	kirjasto- ja kulttuurijohtaja
Aikuiset	Vuokko Ohtonen	va. sos.johtaja, va. joht. sosiaalityöntekijä
Aikuiset	Jussi Jalonen	työllisyyspäällikkö
Ikääntyneet	Martta Haataja	palveluohjaaja
Sosiaalityö	Marja Jarva	perhetyöntekijä

Ehkäisevän päihdetyön moniammatillinen ryhmä on hyväksynyt toimintaohjelman 13.5.2020. Palveluvaliokunta on 2.6.2020 on saattanut ohjauksellaan toimintaohjelman kunnanhallituksen hyväksyttäväksi 15.6.2020. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma otetaan kunnassa käyttöön alkaen 1.8.2020.

Mitä on ehkäisevä päihdetyö?

Ehkäisevä päihdetyö on päihteiden aiheuttamien haittojen ehkäisyä ja vähentämistä. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa ja päihdehaittoja sekä edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Ehkäisevä päihdetyö kohdistuu alkoholiin, huumausaineisiin, tupakkaan ja muihin päihtymiseen käytettyihin aineisiin. Rahapeli riippuvuus ja muut toiminnalliset riippuvuudet kuuluvat myös ehkäisevän päihdetyön aihepiiriin.

Päihdehaittoja voidaan ehkäistä ja vähentää:

- vaikuttamalla päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin
- vahvistamalla suojaavia tekijöitä ja vähentämällä riskitekijöitä
- vaikuttamalla päihteiden käyttötappoihin sekä niiden saatavuuteen ja tarjontaan

Toiminnot voidaan kohdistaa:

- koko yhteiskuntaan
- paikallisyhteisöihin
- lähisuhteisiin
- yksilöihin

Kunta vastaa ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä osana lakisääteistä terveyden ja hyvinvoinnin edistämistehtävää. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma tukee 1.12.2015 voimaan tulleen ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) toimeenpanoa. Ehkäisevän päihdetyön kohteena on koko väestö. Haittojen ehkäisy perustuu ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lakiin (EPT-laki, 523/2015, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2015:19) ja ohjaa päihdehaittojen vähentämiseksi tehtävää työtä. Työ kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämisen.

Tavoitteena on tehostaa työtä kuudelle painopisteelle asetettujen tavoitteiden ja kehittämiskohteiden avulla:

1. Ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa. Haittoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveyspolitiikan tueksi
2. Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa
3. Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä
4. Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä
5. Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista

Toimintaohjelma nostaa esille mahdollisuuksia tehdä vaikuttavaa, laaja-alaista sekä kustannustehokasta ehkäisevää päihdetyötä käytännössä. Alkoholin, tupakan ja huumeiden käytöstä sekä ongelmallisesta rahapelaamisesta aiheutuu kuntalaisille terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja, jotka kuormittavat kunnan taloutta.

EPT-laki määrittelee kuntien ehkäisevälle päihdetyölle perusrakenteet ja -tehtävät, mutta kunta voi valita käytännön toteutustavat. Työn lähtökohtana ovat kunnan päihdetilanne sekä olemassa oleva tieteellinen näyttö ja hyvät käytännöt. Toimintaohjelma on osa yhteistyöllä hyvinvointia ja terveyttä 2025 -toimenpidekokonaisuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) johtaa ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) vastaa ohjauksesta ja työn kehittämisestä koko maassa. Valtakunnalliset ja alueelliset toimijat, THL, Valvira, Työterveyslaitos ja aluehallintovirastot sekä tulevaisuudessa itsehallintoalueet yhdessä järjestöjen kanssa tukevat kuntaa.

Kansalliset päihde- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin ehkäisyn tavoitteet vuoteen 2025 mennessä:

1) Alkoholi

- Alkoholin kokonaiskulutus on alle 10 litraa 100 %:n alkoholia asukasta kohden (15 vuotta täyttäneet) (THL).

- Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta kerran viikossa tai useammin juovien osuus on 20–64-vuotiaista alle 10 prosenttia (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH).
- Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta 30 päivän aikana juovien osuus on 15–16-vuotiaiden joukossa korkeintaan 15 prosenttia (THL, eurooppalainen koululaistutkimus ESPAD).

2) Tupakka- ja muut nikotiinituotteet

- Alle kahdeksan prosenttia 20–64-vuotiaista käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH).
- Lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden päivittäinen tupakan, nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö vähenee sekä käytössä näkyvät erot kaventuvat näiden koulutusmuotojen opiskelijoiden välillä (THL, Kouluterveyskysely).

3) Huumausaineet

- Viimeisen kuukauden aikana jotain huumausainetta käyttäneiden osuus 15–69vuotiaista on korkeintaan kaksi prosenttia (THL, Huumeveyskysely).

4) Rahapelaaminen

- Niiden 15–74-vuotiaiden osuus, joilla on ollut rahapelaamisen aiheuttama ongelma viimeisen 12 kuukauden aikana, on pienempi kuin vuonna 2015 (THL, Suomalaisten rahapelaaminen -kysely)
- Viikoittain rahapelejä pelaavien 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on pienempi kuin seitsemän prosenttia (THL, Kouluterveyskysely).

Lisätietoa:

- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>
- STM (2015). Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma – Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74726>
- Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma sekä ajankohtaista tietoa ja menetelmiä ehkäisevän päihdetyön tueksi <http://www.thl.fi/ehkaisevapaihdetyo>
- Ehkäisevä päihdetyö. Aluehallintovirasto.
<https://www.avi.fi/web/avi/ehkaisevapaihdetyo>

- Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit on julkaistu THL:n julkaisussa Laatu-tähteä kiertämässä – Ehkäisevän päihdetyön laatukäsikirja.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104420/KID2013_021_verkkojulkaisu.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- TEAviisari kertoo ehkäisevän päihdetyön näkymisestä esimerkiksi kunnan oppilaitoksissa tai terveyskeskuksissa <http://TEAviisari.fi>
- Kunnan päihdeavainindikaattorit <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku?g=340>
- PAKKA -toimintamallissa (alkoholijuomien, tupakkatuotteiden ja rahapelien saatavuuteen vaikuttaminen) haittoja ehkäistään kunnan EPT-toimijoiden, valvontaviranomaisten sekä vähittäismyyntin ja anniskelun toimijoiden yhteistyönä.
<http://www.thl.fi/pakka>

Hyvinvointia kempeleläisille - ehkäisevä päihdetyö osana Kempele-sopimusta

Kempeleen kunnassa tehtävä ehkäisevä päihdetyö näkyy kuntalaisten arjessa. Työtä tehdään mm. sosiaali- ja terveyspalveluissa, työpaikoilla, oppilaitoksissa sekä erilaisissa vapaa-ajan ympäristöissä. Tärkeää on tarjota myös kuntalaisille itselleen mahdollisuuksia osallistua päihdehaittojen ehkäisyyn. Kempeleen kunnan ehkäisevästä päihdetyöstä vastaa kunnanjohtajan (3.2.2020 §3) nimeämä **moniammatillinen ehkäisevän päihdetyön ryhmä**.

Työryhmän päätehtävänä on suunnitella, seurata ja arvioida ehkäisevän päihdetyön toteutusta Kempeleessä. Lisäksi työryhmän tehtävänä on linjata kunnan päihde- ja mielenterveystyötä. Ryhmä vastaa käytännön työn koordinaatiosta.

Ehkäisevä päihdetyö ikäkausittain ja vapaa-ajan palveluille:

- Lapset ja lapsiperheet
 - Äitiys- ja lastenneuvola
 - Varhaiskasvatus
 - Perusopetus luokat 1-9
 - Kouluterveydenhuolto, oppilas- ja opiskeluhuolto
- Nuoret
 - Lukio
 - Ammatillinen koulutus

- Nuorisopalvelut
 - Aikuiset ja sosiaalityö
 - Ikääntyneet
 - Liikunta- ja kulttuuripalvelut – vapaa-aika

Kunta on määritellyt ehkäisevän päihdetyön tavoitteet, toimenpiteet ja resurssit osana kuntasopimusta ja hyvinvointikertomusta. Päihdetilannetta sekä ehkäisevän päihdetyön toteutumista ja tuloksia seurataan vuosittain ja niistä raportoidaan valtuustokausittain hyvinvointikertomuksessa. Olennainen osa paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa on asukkaiden haittojen vähentämistoimia koskevien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen (EPT-laki 523/2015, 6§, Kuntalaki 410/2015, 22§).

Päihdeasioista kuullaan Kempeleessä eri asukasryhmiä esimerkiksi seuraavissa kunnan neuvostoissa ja toimielimissä:

- Seniorineuvosto
- Vammaisneuvosto
- Veteraanien neuvottelukunta
- Lapsi-, nuoriso- ja perheneuvosto LANUPE
- Pikkuparlamentti
- Nuorisovaltuusto
- Paikallisia yhdistyksiä ja järjestöjä voidaan myös kuulla asukkaiden kuulemis-, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien konkretisoimisessa aidoksi kansalaisvaikuttamiseksi.

a) Esimerkkejä toimintatavoista omavalvonnan ja vastuullisen elinkeinotoiminnan edistämiseksi

- Vähittäismyyntin ja anniskelun tarjontatyöryhmä: luottamuksen rakentaminen, yhteisten tavoitteiden asettaminen, toimintatavoista sopiminen.
- Kassa- ja ravintolahenkilöstön koulutus vastuulliseen myyntiin ja anniskeluun.
- Vähittäismyyntissä ikärajalvonnan toteutumisen seuranta ja valvonta kassajärjestelmillä.
- Ikärajalvonnan tueksi ostokokeet esim. oppilaitosten ja järjestöjen kanssa.
- Elinkeinojen omavalvonnan kehittäminen ja tukeminen.
- Yhteisten käytäntöjen luominen vartiointiliikkeiden ja kauppakeskusten kanssa alaikäisille välittämisen ehkäisemiseksi.

- Yhteisten käytäntöjen luominen järjestyksenvalvonnan ja taksiyrittäjien kanssa humalahäiriköinnin ja väkivallan vähentämiseksi.
- Poliisiin, alkoholi- ja terveystarkastajien, elinkeinon ja ehkäisevän päihdetyön toimijoiden yhteiset päihdeforumit.
- Poliisiin sekä alkoholi- ja terveystarkastajien alkoholia ja tupakkaa sekä rahapeliyhteisöjen rahapelaamista koskeva valvontayhteistyö – esim. tehovalvontatapahtumat.
- Erilaiset säännölliset yhteistyökampanjat alkoholielinkeinoon ja muiden toimijoiden kanssa.

b) Esimerkkejä yhteisöllisistä toimintatavoista päihdekulttuurin muuttamiseksi

- Tutkimustiedon ja paikallisia päihdeoloja koskevan tiedon välittäminen asukkaille ja päättäjille.
- Yhteistyö paikallisten ja alueellisten viestimien kanssa.
- Asukkaiden osallistaminen lupalausuntomenettelyllä, päihdetilannekyselyillä ja päihdefoorumeilla.
- Nuorten osallistaminen: esim. opinnäytetyöt, asiakasarvioinnit, ostokoetointa yhteistyössä oppilaitosten ja järjestöjen kanssa.
- Nuorten ja heidän vanhempiensa ymmärryksen lisääminen siitä, miksi alkoholin, tupakkatuotteiden ja rahapelien saatavuutta rajoitetaan alaikäisille.

c) Kunnanhallitus 1.9.2014 §210 (Valtuustoaloite 475/11.116/2012 KVALT §117) on linjannut alkoholin tarjoilusta kunnan omissa tilaisuuksissa:

Kunnanhallituksen päätöksen mukaan kunnan järjestämissä tilaisuuksissa ei pääsääntöisesti ole alkoholitarjoilua. Kohteliaisiin tapoihin kuuluvana ja tilaisuuden luonne, järjestämisajankohta sekä osallistujat huomioiden kunta voi kuitenkin harkintaan perustuen tarjota mietoja alkoholijuomia tervetuliaismaljuna tai ruokajuomana. Vieraanvaraisuuteen kuuluvasta mahdollisesta alkoholitarjoilusta sovitaan tapauskohtaisesti kunnanjohtajan ja tilaisuuden vastuuhenkilön kanssa etukäteen. Kunnan lahjavalikoimaan alkoholijuomat eivät pääsääntöisesti kuulu. Kunnanhallitus saattaa aloitteen käsittelyn valtuuston tietoon.

Ehkäisevän päihdetyön painopisteet suuntaavat toimintaa

EPT-lain toimeenpanoa toteutetaan ja tehostetaan seuraavilla valtakunnallisten Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman kuudella (6) painopistealueilla ja tavoitteilla:

1. Ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa

- Kunta ehkäisee alkoholin, tupakkatuotteiden, huumausaineiden ja rahapelaamisen haittoja kysyntään ja saatavuuteen vaikuttavilla keinoilla.
- Yhteistyötä tehdään paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla.

2. Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveyspolitiikan tueksi

- Kempeleläisten tietoisuus alkoholin, tupakkatuotteiden, huumausaineiden ja rahapelaamisen haitoista ja riskeistä sekä niiden ehkäisemisen keinoista lisääntyy.
- Kunnan monipuolinen viestintä tukee kysyntää ja saatavuutta sääteleviä toimia sekä sosiaali- ja terveyspoliittista päätöksentekoa päihde-, tupakka- ja rahapelihaittojen vähentämiseksi.

3. Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa

- Tunnistetaan kuntalaisten alkoholin, tupakkatuotteiden ja huumausaineiden käyttöön ja rahapelaamiseen liittyvät riskit ja osataan tukea asiakasta riittävän varhaisessa vaiheessa.
- Kuntalaisten alkoholin riskikäyttöä ja huumeiden käyttöä, tupakointia ja haitallista rahapelaamista vähennetään käyttämällä systemaattisesti lyhytneuvontaa.
- Tarjotaan muita varhaisen avun menetelmiä käyttäjille ja heidän läheisilleen.
- Etsivää työtä lisätään palvelujen ulkopuolelle jäävien löytämiseksi. Etsivän työn vaikuttavuutta lisää kohderyhmän ottaminen mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.
- Kunnallista alkoholi-, tupakka- ja rahapeli politiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä.

4. Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä

- Viranomaisten, elinkeinon ja muiden toimijoiden yhteistyö laissa määriteltyjen ikärajojen ja päihtyneille anniskelun noudattamiseksi laajenee.
- Ikärajavaltavien tuotteiden saatavuus alaikäisille vähenee ja humalajuomisesta aiheutuvat haitat vähenevät.

5. Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä

Toiminta työyhteisöissä:

- Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnallista perustyötä, toimintatapoja ja -kulttuuria.
- Kunnan hoitoonohjaus sisältää yhteiset toimintatavat alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi sekä tupakkatuotteiden käytön vähentämiseksi ja vieroituksen järjestämiseksi.
- Johto ja esimiehet, työntekijät ja työterveyshuolto sitoutuvat yhteistyöhön päihdeohjelmaa hyödyntäen.
- Kunta tukee henkilöstön pyrkimystä savuttomuuteen ja on resursoinut savuttomuutta tukevaan ryhmämuotoiseen korvaushoittoon (Kunnanhallitus § 359 19.11.2018:

Toiminta vapaa-ajan yhteisöissä:

- Hyödynnetään ehkäisevän päihdetyön mahdollisuuksia eri-ikäisten vapaa-ajan ympäristöissä.
- Luodaan yhteiset kirjalliset toimintakäytännöt vapaa-ajan ympäristöjen alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen ja tupakkatuotteiden käytön ehkäisyyn.
- Mahdollistetaan kuntalaisten osallistuminen päihdeettömän toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen paikallisesti on mahdollistettu.

6. Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista

- Päihdehaittojen ehkäisyyn menetelmät ovat osa ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutusta.
- Ammattilaiset hyödyntävät ehkäisevän päihdetyön materiaaleja ja koulutuksia osana työtään.

Ehkäisevä päihdetyö eri ikäkausittain

Ennaltaehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma on laadittu ikäkausittain ja eri asiakasryhmät huomioiden. Ehkäisevää päihdetyötä suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Toimintaohjelmaan on kirjattu yhteiset toimintakäytännöt päihdehaittojen ehkäisyssä. Kunnan päihdetilannetta sekä ehkäisevän päihdetyön toteutumista seurataan, tiedotetaan ja arvioidaan. Kuntalaiset saadaan mukaan järjestämällä esim. päihdefoorumia, kuntalaisille suunnattuja tilannekyselyjä. Saatavuuteen vaikutetaan esimerkiksi varmistamalla alkoholia, tupakkaa ja rahapelejä koskevien ikärajojen sekä päihtyneille anniskelukiellon noudattaminen yhteistyössä valvontaviranomaisten ja elinkeinotoimijoiden kanssa.

Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan vaikuttamalla:

- päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin,
- päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin,
- päihteiden käyttötapoihin, saatavuuteen, tarjontaan ja haittoihin.

Tiedotus, valistus ja neuvonta tähtäävät

- alkoholin,
- tupakan, nuuskan ja muiden nikotiinituotteiden,
- huumeiden,
- kaikkien päihtymiseen käytettävien aineiden, kuten lääkkeiden ja rahapelien kysynnän vähenemiseen.

Lapset ja lapsiperheet

Äitiys- ja lastenneuvola

Neurolapalveluja käyttävät lähes kaikki raskaana olevat naiset sekä lapsiperheet, joten neurolapalvelut tavoittavat myös päihteitä käyttäviä vanhempia. Neuvolatoiminnassa seurataan ja edistetään sikiön terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin sekä raskaana olevan ja synnyttäneen naisen terveyttä.

Neurolassa tulee osata ottaa päihteidenkäyttö puheeksi, tunnistaa mahdollinen päihdeongelma ja tarvittaessa ohjata muun tuen piiriin. Neurolapalvelujen ehkäisevän päihdetyön rooli on tukea lapsen turvallista kasvuympäristöä, jolla oleellinen vaikutus lapsen kehitykseen ja terveyteen sekä koko perheen hyvinvointiin. Neuvolatoiminnassa on tärkeää lapsen/ nuoren ja perheen erityisen tuen ja tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä lapsen ja perheen tukeminen ja tarvittaessa tutkimuksiin tai hoitoon ohjaaminen.

Neurolassa noudatetaan äitiysneuvola- ja lastenneuvolaoppaan (THL ja STM) päihteiden käyttöä koskevia suosituksia

- Hedelmällisessä iässä olevien naisten ja heidän puolisoitensa yleistä tietämystä päihteiden käytön terveyshaitoista lisätään hyvissä ajoin heidän asioidessaan terveydenhuollossa.
- Päihteet otetaan puheeksi kaikkien äitiysneuvolassa asioivien kanssa.
- Humalahakuista alkoholinkäyttöä suositellaan vältettävän jo raskautta suunniteltaessa.

- Alkoholin käytön lopettamista kokonaan suositellaan viimeistään raskauden varmistuttua
- Terveysneuvonnassa kerrotaan alkoholin käytön haitoista.
- Raskaana olevien ja heidän puolisoidensa alkoholin käyttöä selvitetään keskustellen Audit- kyselyn avulla.
- Imetyksen aikana suositellaan välttämään alkoholin käyttöä. Altistustilanteissa imetystä
- suositellaan vältettävän niin kauan kuin alkoholia on verenkierrossa ja ainakin 3–4 tunnin ajan alkoholin nauttimisesta.
- Raskaana olevaa ja imettävää naista ja hänen puolisoaan kannustetaan lopettamaan. Jos lopettaminen ei onnistu, kannustetaan vähentämään tupakointia ja tarvittaessa harkitsemaan korvaushoitoa.
- Raskauden ja imetyksen aikana nikotiinikorvaushoidoissa tulee suosia lyhytvaikutteisia valmisteita.
- Korvaushoidon onnistumista tupakasta vieroittautumiseksi tulee seurata ja kannustaa.
- Terveysneuvonnassa kerrotaan tupakoinnin haitoista, rohkaistaan lopettajaa ja annetaan käytännönläheistä ohjausta repsahtamistilanteiden tunnistamiseksi ja niistä selviämiseksi.
- Tupakoinnin jälkeen suositellaan vähintään kahden tunnin taukoa imetykseen. Raskaana olevaa ja imettävää äitiä neuvotaan pidättäytymään huumeiden käytöstä kokonaan.
- Huumeita käyttävä äiti ei saa imettää, mutta huumeaineiden korvaushoidossa oleva äiti voi imettää, jos hän on tarkassa seurannassa, ei käytä huumeita eikä hänellä ole lääkkeiden väärinkäyttöä.

Työvälineitä ja toimintatapoja

- lomakkeet varhaisen puuttumisen ja puheeksioton apuvälineenä
- arjen voimavarat -lomake, jonka yhteydessä selvitetään myös päihteiden käyttöä
- perhe- ja lähisuhdeväkivalta kysely
- päihdelinkin Audit
- häkämittarin käyttö
- odottavan perheen vanhempien mielipiteiden, asenteiden ja tottumusten kartoittaminen päihteisiin ja tupakkatuotteisiin

- vanhempien oman esimerkin ja mielipiteenilmaisun tärkeyden korostaminen
- kaveripiirin tottumukset
- tiedon jakaminen päihteiden vaikutuksista ja haitoista
- perheen tukeminen päihteettömyyteen

Kehittämiskohteet ja koulutustarpeet

- tehostetaan raskaana olevien ja heidän puolisoidensa tupakasta vieroitusta
- äitiysneuvolakäynneillä käytetään häkämittausta motivointikeinona
- lastenneuvolakäynneillä tuetaan tupakoinnin lopettaneiden vanhempien tupakoimattomuutta
- vahvistetaan neuvolahenkilökunnan päihdetyön osaamista
- vahvistetaan moniammatillista yhteistyötä

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja avoimena varhaiskasvatustoimintana. Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen, jonka tavoitteena on tukea lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä.

Terveyttä ja hyvinvointia edistävät elämäntavat

- Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin.
- Lasta ohjataan tunnistamaan omia tunteitaan sekä löytämään keinoja tunteiden ilmaisuun sekä säätelyyn.
- Varhaiskasvatuksessa ohjataan lapsia toimimaan turvallisesti omassa ympäristössään sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa.
- Lasta tulee varhaiskasvatustilain mukaan suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia.
- Lapsen hyvinvoinnin tavoitteellinen edistäminen tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa.

Työvälineitä ja toimintatapoja

- Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda toimiva yhteistyö vanhempien kanssa, missä korostuu säännöllinen ja tiivis yhteydenpito.
- Lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien ja mahdollisten lasten kuntoutukseen osallistuvien tahojen kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkastellaan lapsen hyvinvoinnin tukemisen toteutumista.
- Varhaiskasvatuksen henkilöstöä koulutetaan kunnassa Lapset puheeksi - menetelmän käyttöön. Tarkoituksena on lisätä yhteistä ymmärrystä lapselle tärkeistä asioista, jotka vaikuttavat hänen arkeensa ja hyvinvointiinsa. Lapsuuden elinolojen on havaittu olevan yhteydessä myöhempien ikävaiheiden terveyteen, terveyskäyttäytymiseen ja laajemmin hyvinvointiin. Lapset puheeksi – menetelmän tavoitteena on ylisukupolvisuuden ehkäisy jo ongelmien alkujuurilla tarjoamalla perheille tukea jo varhaisessa vaiheessa.

Kehittämiskohteet ja koulutustarpeet

- Varhaiskasvatuksessa on tärkeää olla keinoja tukea perheen päihdeongelmista kärsivää lasta sekä ohjata vanhempaa tarvittaessa tuen piiriin yhteistyössä varhaiskasvatuksen perheohjaajan, neuvolan ja lastensuojelun kanssa.
- Varhaiskasvatustyöyksiköiden turvallisuussuunnitelmiin on kirjattu toimintaohjeet tilanteissa, joissa havaitaan, että lasta hoidosta hakeva aikuinen on päihteiden vaikutuksen alaisena.
- Yksiköiden tulee huolehtia toimintaohjeiden päivityksestä sekä henkilökunnan riittävästä perehdytyksestä.

Vinkkejä ja linkkejä varhaiskasvatukseen:

- Lapsi ja vanhempien alkoholinkäyttö – opas varhaiskasvatuksen työntekijöille:
https://lasinenlapsuus.fi/sites/default/files/pdf/lapsi_ja_vanhempien_alkoholinkaytto_o_pas_varhaiskasvatuksen_tyontekijoille.pdf
- Mieli.fi – eläinten talo – hyvinvointipalapeli lapsille:
<https://mieli.fi/fi/pelitjateht%C3%A4v%C3%A4t/el%C3%A4inten-talo-hyvinvointipalapeli-lapsille>

Perusopetus luokat 1-9

Perusopetuksen vastuualueelle kuuluu kunnan perus- ja lisäopetuksessa opiskelevat oppilaat. Kunnassa on n. 2800 oppilasta ja 5 kouluyksikköä. Koulu on lasten ja nuorten terveyden edistämisen kannalta tärkeä toimijataho. Koulussa on mahdollista tehdä pitkäjänteistä ehkäisevää päihdetyötä osana terveyden edistämistä. Päihdetyön mahdollisuudet koulussa ovat hyvät, sillä

koulussa tavoitetaan kunnan kaikki lapset ja nuoret. Koulu ympäristönä tarjoaa mahdollisuuden päihdeilmiöiden ja asenteiden leviämiseen niin myönteisessä kuin kielteisessä mielessä. Nuoruusikäisillä korostuvat päihdekokeilut ja heidän kohdallaan ennaltaehkäisevällä työllä on suuri painoarvo. Kouluissa on jonkin verran moniammatista yhteistyötä esim. nuorisotoimen ja poliisin kesken, mikä mahdollistaa osaltaan tehokkaan puuttumisen päihteiden käyttöön ja käytön ennaltaehkäisyyn. Yhteistyö erityisesti nuorisotoimen kanssa tarjoaa koululle tietoa päihteiden käytön ajankohtaisesta tilanteesta kunnassa.

Ehkäisevään päihdetyön suosituksia ja periaatteita

- Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen suunnitelma Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisestä ja käyttöön puuttumisesta.
- Kunnan koulujen järjestyssäännöt.

Työvälineitä ja toimintatapoja

- Opetussuunnitelman kuuluvat terveellistä elämäntapaa ja päihdekasvatusta tukevat oppisisällöt (ympäristöoppi, biologia, terveystieto, liikunta ja yhteiskuntaoppi), koulupoliisin vierailut (kohdennettuna ikäryhmiin ja kohderyhmiin), houkutuslabyrintti (joka toinen vuosi; tukioppilaat, terveydenhoitajat, Akatemia ja seurakunta vetävät), nuuska-agentit (tukioppilaita), vanhempainillat (päihdetilanteesta tiedottaminen ja päihteistä keskusteleminen), kokemusasiantuntijoiden vierailut sekä tarpeenmukaisesti päihdeinterventiot ryhmille (Lions Quest ja Lapselle selvä elämä).
- Oppilaitoskohtaisissa yhteisöllisissä oppilashuoltoryhmissä (Asemat) käsitellään päihdeasioita, mm. nuorisopalveluiden havaintojen kuuleminen, Kouluterveyskyselyn tulosten käsittely.
- Koulu pyrkii vaikuttamaan päihteiden käytön vähenemiseen myös epäsuorasti:
myönteisen minäkäsityksen tukeminen sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen koulussa tukevat päihdeetöntä elämää.
- Perusopetuksessa on laadittu Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttumisen – suunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan koulun terveyttä edistävää toimintakulttuuria ja opetussuunnitelmaan kuuluvia ehkäisevään päihdetyöhön liittyviä oppisisältöjä. Suunnitelmassa kuvataan myös päihteiden käyttöön puuttumisen toimintatavat.
- Oppikirjat ja mm. Ehyt ry:n materiaalit ovat käytössä oppitunneilla.
- Opettajat ja rehtorit käyttävät päihdeasioissa kasvatuskeskusteluja oppilaan ja tämän huoltajien kanssa.

Vinkkejä ja työvälineitä:

- ✓ **Juteltaisko? 5.-6. luokkien toiminnallinen ja vuorovaikutteinen oppituntimalli päihteistä ja vanhempainillat.** Vapaasti käyttöön otettava <http://www.ehyt.fi/fi/anni-hanke> tai maksullinen tilauskoulutus www.ehyt.fi/fi/alakoulu#
- ✓ **Smokefree rastirata 5.-6. -luokille ja yläluokkien terveystietoon** toiminnallinen nikotiiniuotteita ilmiönä pohdiskeleva aineisto. www.ehyt.fi/fi/alakoulu#smokefree

(Vapaasti verkosta käyttöön otettava tai tilattava materiaali)
- ✓ **Pelitaidon oppitunnit ja vanhempainillat** www.ehyt.fi/fi/ylakoulu
www.ehyt.fi/fi/ylakoulu (maksullinen)
- ✓ **Pelitaidon ammattilaiskoulutukset**, www.ehyt.fi/fi/koulutukset-ammattilaisille,
(maksullinen)
- ✓ **Pelitaidon materiaalit**, www.ehyt.fi/fi/opetusalan-ammattilaiset#Digipelaaminen ,
www.pelिताito.fi/new (maksuttomasti verkosta ladattavia ja maksullisia tilausmateriaaleja).
- ✓ **Toimintaa verkossa nuorille** <http://www.ehyt.fi/fi/toimintaa-lapsille-januorilleverkossa>
- ✓ **Muruset.fi** on palvelu, jossa koulutetut verkkoisovanhemmat kohtaavat lapsia ja nuoria verkossa <http://muruset.fi/>
- ✓ **MLL:n päihde- ja hyvinvointikasvatusaineistot** <https://www.mll.fi/>
- ✓ **Smokefree luokkakilpailu 7.-9. -luokille** koulun tupakoimattomuuden edistämisen tueksi, www.smokefree.fi
- ✓ **HUBU interaktiivinen päihdekasvatusmenetelmä** sisältää oppitunnit 7.-9. -luokille, henkilöstökoulutuksen ja vanhempainillan, www.ehyt.fi/fi/ylakoulu (Maksullinen)
- ✓ **Frankly, mafiateemainen seikkailupeli**, jossa käsitellään tehtävien ja keskusteluiden kautta päihteisiin ja peliongelmiin liittyviä teemoja,
<https://www.buenotalk.fi/tietoapelist/>
- ✓ **Bueno-toiminnassa** yhdistyvät EHYT ry:n 11-18 -vuotiaalle nuorille suunnatut ehkäisevän päihdetyön toiminnot, koottuna yhteen paikkaan,
<https://www.buenotalk.fi/>
- ✓ **Nuuska-agentit** - Vapaaehtoisten 7.-9. luokkalaisten vertaisosaaja malli, jossa nuoret toteuttavat nuuska infoja 5.-6. -luokille. Maksuton. EHYT ry:n ohjaajakoulutuksen jälkeen saa lisämateriaalit. http://www.ehyt.fi/nuuska_agentti

- ✓ **Selvänä rattiin -Kampanja**, on vapaaehtoisten nuorten tai oppilaitosten kanssa yhteistyönä toteutettavaa vertaistoimintaa nuorten asiakkaiden kanssa ravintolassa. Teemana alkoholin vaikutus ajokykyyn, <http://www.ehyt.fi/fi/selvana-rattiin>
- ✓ **Opetusalan ammattilaiselle välineitä opetuksen tueksi**, mm. PowerPointesityksiä päihteistä, videoita, kannabisfaktapaketti, materiaalipankki, www.ehyt.fi/fi/opetusalanammattilaiset#Työ
- ✓ **Koulutukset ammattilaiselle**, www.ehyt.fi/fi/koulutukset-ammattilaisille

Osallistaminen ehkäisevään päihdetyöhön

- Oppilaita osallistetaan mm. nuuska-agentteina ja ohjaajina houkutuslabyrintissa. Oppilaitoskohtaisissa opiskeluhoitoryhmissä (Asemat) oppilas- ja huoltajaedustajat osallistuvat päihdeasioiden käsittelyyn.
- Oppitunneilla tapahtuva päihdekasvatus on toiminnallista ja vuorovaikutteista.
- Vanhempainilloissa käsitellään päihdeaiheita ja vanhemmilla on tarjottu mahdollisuus tutustua myös houkutuslabyrinttiin.

Yhteistyömuodot

- Yhteistyötä päihdeasioissa on käytännössä lähinnä vain koulupoliisin kanssa. Joissain tapauksissa yhteistyötä tehdään myös sosiaalitoimen, kouluterveydenhuollon ja nuorisotoimen kanssa.
- Opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluista on edustus mukana kunnan Ehkäisevän päihdetyön työryhmässä.

Ehkäisevän päihdetyön osaaminen

- Opettajan pedagoginen osaaminen (oppiaineet) on keskeinen osa ehkäisevän päihdetyön osaamista.
- Opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluissa on hankittu koulutusta kannabiksen käytön puheeksi ottamiseksi.
- Opiskeluhoollon työntekijöillä on hyvät valmiudet perheiden ja verkostojen kanssa tehtävään työhön, mikä on keskeinen työmuoto oppilaiden päihteiden käyttöön vaikuttamisessa.
- Kuraattoreilla ja psykologeilla on tuntemusta kunnan palveluista ja niihin ohjaamisesta.

Kehittämiskohteet, koulutustarpeet ja seuranta

- Nykyistä kunnan perusopetuksen käyttöön laadittua Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisemiseen ja käyttöön puuttumisen – suunnitelmaa tulisi päivittää yhteistyössä oppilaitoksien, kouluterveydenhuollon ja opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluiden kanssa. Suunnitelmassa tulisi kuvata oppilaitoksissa toteutettavat varhaisen puuttumisen keinot ja ennaltaehkäisevä työ kaikkien toimijoiden osalta.
- Toimintamalleja tulisi selkeyttää ja yhteistyöstä ja työnjaosta sopia eri toimijoiden kesken.
- Myös päihdetapauksiin puuttumisen dokumentoinnista ja viranomaisyhteistyöstä tulisi antaa suunnitelmassa tarkempaa ohjeistusta, jotta suunnitelma toimisi käytännön työkaluna.
- Toimintaohjeiden jalkauttaminen tulisi myös suunnitella: millä tavoin henkilöstö saadaan tietoiseksi toimintamalleista.
- Ehkäisevän päihdetyön käytännön toimenpiteiden koordinointi ja suunnittelu tulisi tapahtua koulun oppilashuoltoryhmistä käsin (ns. Asemat), esim. oppilaitoskohtaisten Kouluterveyskyselyn tietojen ja muiden havaintojen hyödyntäminen toimenpiteiden suunnittelussa. Kunnan opiskeluhuollon ohjausryhmä käsittelee Kouluterveyskyselyn tuloksia ja antaa ohjeistuksia ehkäisevää päihdetyötä koskien kunnan oppilaitoksille.
- Opettajille, erityisesti terveystietoa opettaville, tarvittaisiin säännöllistä päihdekoulutusta (ajankohtainen tieto, tämän päivän trendit ja ilmiöt, mitä kentällä tapahtuu). Koulutusta tarvittaisiin myös päihteidenkäytön tunnistamiseen. Lisäksi tarvittaisiin taitoa kohdata vaikeasti oireilevia ja päihteitä käyttäviä nuoria. Alustavasti keskusteltiin koulukotivierailujen ja mentorointitoiminnan mahdollisuuksista tähän osaamistarpeeseen.
- Eri toimijoiden yhteistyön vahvistaminen keskeistä (opetus, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut, nuorisopalvelut, sosiaalitoimi/lastensuojelu, mahdollisesti muu terveydenhuolto). Tuntuma, että osaamista on, mutta työnjako on epäselvää ja yhteistyö on vähäistä.
- Mikäli koulutusta järjestetään, olisi se hyödyllistä toteuttaa lasten ja nuorten kanssa työskentelevien kunnan eri toimijoiden yhteistyönä ja koulutuksessa olisi hyvä kuljettaa tiiviisti mukana oppilaitosten ehkäisevään päihdetyöhön tarkoitettua suunnitelmaa/toimintaohjetta.
- Vastuualueella ei ole varsinaisia seuranta- tai arviointimenetelmiä, mutta Kouluterveyskyselyn avulla saadaan kuva päihdekäyttäytymisestä.

Yhteisöllistä oppilashuoltotyötä toteutetaan yhteistyössä oppilaitoksessa toimivien ja muiden ulkopuolisten tahojen kanssa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ovat osa oppilaitoksen oppilashuoltoryhmää ja mukana laatimassa oppilashuollon toimintasuunnitelmaa sekä siihen sisältyviä erilaisten ongelma- ja kriisi- tilanteiden toimintamalleja.

Kouluterveydenhuolto, oppilas- ja opiskeluhoito

Kouluterveydenhuoltoon kuuluu oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Kouluterveydenhuollon tehtävänä on vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen sekä yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa tunnistaa ja tukea oppilaiden erityisen tuen tarpeita.

Kouluterveydenhuollossa tehtävät vuosittaiset terveystarkastukset muodostavat toiminnan rungon ja mahdollistavat jokaisen oppilaan ja hänen perheensä tapaamisen. Terveystarkastuksissa arvioidaan oppilaan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa suhteessa ikään ja kehitysvaiheeseen.

Terveystarkastuksista 1., 5. ja 8. luokan tarkastukset ovat laajoja, jolloin kouluterveydenhoitaja ja lääkäri arvioivat yhdessä oppilaan terveyden ja hyvinvoinnin lisäksi myös koko perheen hyvinvointia. Tarkastukseen sisältyy vanhempien haastattelu sekä opettajan arvio oppilaan selviytymisestä koulussa. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa.

Laajoista terveystarkastuksista kerätään luokka- ja koulukohtaista tietoa koulun oppilashuollon ja kouluterveydenhuollon käyttöön. Yhteenvedot auttavat koulun yhteisöllisen ja yksilöllisen oppilashuoltotyön suuntaamisessa ja tietoa hyödynnetään koulun hyvinvointi- ja terveydenedistämistyössä. Laajoissa terveystarkastuksissa puheeksi oton aiheita päihitteettömyyden edistämiseksi:

5. vuosiluokan laaja terveystarkastus

- Oppilaan ja vanhempien mielipiteet ja asenteet päihteisiin ja tupakkatuotteisiin
- Perheen tottumukset
- Vanhempien oman esimerkin ja mielipiteenilmaisun tärkeys
- Kaveripiirin tottumukset
- Tiedon jakaminen vaikutuksista ja haitoista
- Laillisuusnäkökohdat, päihteiden ja tupakan alaikäiselle välittämisen laittomuus

8. vuosiluokan laaja terveystarkastus

- Oppilaan ja vanhempien mielipiteet ja asenteet päihteisiin ja tupakkatuotteisiin

- Kokemus päihteistä ja tupakkatuotteista, kokeilut ja käyttö
- Perheen tottumukset, rajat ja säännöt kotona
- Vanhempien oman esimerkin ja mielipiteen tärkeys
- Kaveripiirin tottumukset
- Olemassa olevan tiedon tarkistaminen ja tiedon jakaminen vaikutuksista ja haitoista
- Laillisuusnäkökohdat, alaikäiselle päihteiden ja tupakan välittämisen laittomuus

Terveysneuvonta sisältyy aina terveystarkastuksiin, ja sitä toteutetaan yksilöllisen tarpeen sekä kehitysvaiheen mukaisesti yhteistyössä lapsen, nuoren ja perheen kanssa. Todettuihin riskeihin, huoliin ja pulmiin tarjotaan apua ja tukea varhaisesti.

Päihteiden käytön sekä siihen liittyvien asenteiden kartoittamiseen voidaan käyttää erilaisia seuloja ja mittareita. Työskentelyn tukena voidaan käyttää myös varhaisen puuttumisen mallia nuorten päihteettömyyden edistämiseksi (Pirkanen, M. 2011.) Terveysneuvonnan tavoitteena on, että oppilas ja perhe ottavat vastuun omasta terveydestään sekä osaavat soveltaa tietoa käytäntöön.

Opiskeluterveyden- ja opiskeluhoillon tehtävänä on edistää opiskeluyhteisön ja opiskelijan terveyttä ja hyvinvointia sekä puuttua ongelmiin ajoissa. Ehkäisevän päihdetyössä tämä tarkoittaa päihteiden riskikäytöltä suojaavien yksilöllisten ja yhteisöllisten tekijöiden vahvistamista ja altistavien tekijöiden vähentämistä. Päihteiden käytön ja rahapelaamisen puheeksi otto ja mini-

interventio sekä tarvittaessa muun tuen piiriin ohjaaminen ovat tärkeä osa opiskeluterveydenhuollon ehkäisevää päihdetyötä. Onnistumisen edellytyksenä on, että työtä tehdään yhdessä oppilaitosten ja opiskelijajärjestöjen sekä muiden opiskelijoiden hyvinvoinnista vastaavien tahojen kanssa.

Päihteiden käyttö otetaan puheeksi terveystarkastuksissa. Opiskelijalla on mahdollisuus saada yksilöllistä tukea, jos hänellä on päihde- tai rahapeliongelma. Tarvittaessa opiskelija ohjataan kunnan päihdepalveluihin.

- **Opiskeluterveydenhuollon päihdetoimintamalli** on THL:n Mielenterveys- ja päihdetyön menetelmät opiskeluterveydenhuollossa -julkaisussa. Opas arviointiin, hoitoon ja käytäntöihin.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131873/URN_ISBN_978952302-722-0.pdf?sequence=1

Koulu- ja oppilaitosympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta ovat terveydenhuoltolain (16–17§) mukaan yksi koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävä. Oppilaitoksen ympäristön ja yhteisön monialainen tarkastus toteutetaan kolmen vuoden välein yhdessä muiden viranomaisten sekä oppilaiden ja

opiskelijoiden kanssa. Tarkastuksessa saadaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kautta yleistä tietoa oppilaiden ja opiskelijoiden terveydestä ja hyvinvoinnista sekä yhteisön ja ympäristön tilanteesta oppilaitoksessa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa on myös tietoa oppilaiden ja huoltajien esiin tuomista asioista ja huolenaiheista liittyen oppilaitosympäristöön tai yhteisöön.

Nuoret

Toisen asteen oppilaitoksissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelijoiden hyvinvoinnin ja terveellisten elintapojen edistäminen on tärkeä osa opiskelun ja opintojen etenemisen tukea sekä oppilaitosyhteisön toimintaa. Opiskeluhuollollisilla toimilla ja oppilaitosyhteisön yhteisellä hyvinvointityöllä vahvistetaan terveellisen ja turvallisen oppilaitosympäristön muodostumista, ehkäistään nuorten erillisyyden kokemusta ja opiskeluun liittyvien mahdollisten ongelmien ilmenemistä sekä edistetään opiskelijan elämänhallintaa, terveyttä ja terveellisiä elämäntapoja.

Oppilaitosten monialaiset opiskeluhoitoryhmät suunnittelevat, toteuttavat ja kehittävät yhteisöllistä opiskeluhoitoa. Myös opiskelijat itse ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa yhteisöllistä hyvinvointityötä. Mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin ratkaisuihin tukee elämänhallintaa, terveyttä ja hyvinvoinnin kokemusta. Osallisuus luo kokemuksen myös omasta merkityksellisyydestä ja kiinnittää yhteisöön.

Oppilaitoksissa voidaan edistää terveellisiä elintapoja ja opiskelijoiden hyvinvointia monella tavalla. Opiskeluhoitoryhmien toimintaa sekä lukioissa että ammatillisissa oppilaitoksissa ohjaa vuosittain laadittava opiskeluhoitosuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan kunkin oppilaitoksen tapa toteuttaa yhteisöllistä opiskeluhoitoa / terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen työtä kuin myös yksilöllisen ja opiskelijakohtaisen opiskeluhoollon käytännöt. Opiskeluhoitosuunnitelmassa on kuvattu päihteiden käytön ehkäisemisen sekä käyttöön puuttumisen toimintamallit.

Lukio

Lukiokoulutuksen kohderyhmänä ovat lukiolaiset. Lukuvuonna 2019-2020 Kempeleen lukiossa opiskelee 443 nuorta. Opiskelijoista on tällä hetkellä 69 % (296) kempeleläisiä.

Lukiolaiset ovat nuoria, joiden kohdalla on erityisen tärkeää päihteistä ja niistä aiheutuvista haitoista tiedottaminen. Opiskelijoiden päihteetöntä elämäntapaa ja sosiaalista vahvistumista tuetaan. Sosiaalinen vahvistaminen tarkoittaa nuoren sosiaalisten taitojen, itsetunnon sekä nuoren oman arvomaailman tukemista niin, että nuorella olisi tiedot ja taidot, joiden avulla mahdollistuu terveyttä edistävä tapa elää ja suhtautua asioihin.

Ehkäisevään päihdetyön suosituksia ja periaatteita

- Lukion kriisisuunnitelmassa ja järjestyssäännöissä on huomioitu ennaltaehkäisevä päihdetyön näkökulma.
- Tilanteissa, joissa huolestutaan opiskelijasta tai opiskelija itse on huolestunut omasta tai kavereiden päihteiden käytöstä, asia otetaan heti puheeksi.

- Jos ilmenee päihteiden käyttöä, asia selvitetään opiskelijan ja ala-ikäisen opiskelijan huoltajan kanssa, tehdään tilannekarttoitus, sovitaan jatkotoimenpiteistä, hoitoonohjauksesta ja seurannasta.
- Koko henkilökunnalla on vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä.
- Opiskelijahuollon suunnitelmassa on huomioitu ehkäisevä päihdetyö.

Työvälineitä ja toimintatapoja

- Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen ja ehkäisevä päihdetyö sisältyvät lukioarkeen monella tavoin. Ehkäisevää päihdetyötä tekee koko henkilökunta
- Kaikille 2 vuoden lukio-opiskelijoille tehdään opiskeluterveydenhuollon toimesta päihdeseula, jonka pohjalta terveydenhoitaja keskustelee opiskelijan kanssa.
- Opinto-ohjaajat käyvät 1 vuoden aikana opiskelijoiden kanssa oppitunneilla läpi päihteisiin liittyviä asioita ennaltaehkäisevästä näkökulmasta.
- Ryhmänohjaajan keskusteluissa otetaan puheeksi tarpeen vaatimalla tavalla päihteet ja huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä.
- Tieto-opas käydään kaikkien lukiolaisten kanssa läpi lukuvuoden ensimmäisen opiskelupäivän aikana. Tieto-oppaassa on oppilaitoksen ohjeistus päihteisiin liittyen ja tarjolla olevat opiskeluhuollon palvelut
- Eri aineiden oppitunneilla käsitellään hyvinvointiin liittyviä osa-alueita ja päihdeasioita.
- Kouluterveyskyselyt käydään läpi lukion opettajien kanssa. Näin opettajien osaaminen vahvistuu.
- Lukiossa on otettu käyttöön lukuvuoden 2019-2020 aikana tunnetaitoihin liittyvä kokonaisuus. Tunnetaitoihin liittyviä tuokioita tarjotaan kaikille opiskelijoille suunnitellusti lukuvuoden aikana.
- Lukiossa järjestetään joka viikko opiskeluhuollon työntekijöiden ja alueen yhteistyötahojen järjestämä paussi, jossa yhtenä tavoitteena on ennaltaehkäisevä päihdetyö tiedon jakamisen, puheeksi ottamisen ja sosiaalisen vahvistamisen keinoin.
- Lukiossa ehkäisevän päihdetyön viikko näkyy muun muassa tiedon jakamisen ja puheeksi ottamisen kannustamisen avulla. Opettajat käyvät opiskelijoiden kanssa ennalta suunniteltua ehkäisevään päihdetyöhön liittyvää materiaalia läpi, päihdetietoutta lisätään julisteiden avulla jne.
- Koulupoliisi käy pitämässä tietoisuuksia opiskelijoille.

- Lukion opiskeluhyvinvointiryhmän kokouksessa suunnitellaan ehkäisevän päihdetyön toteutustapoja.
- Lukion yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen.
- Ehkäisevässä päihdetyössä kumppaneita ovat nuorisotyö, seurakunta ja poliisi

Osallistaminen ehkäisevään päihdetyöhön

- Opiskelijakunnan hallituksen tapaamisissa säännöllisesti käsitellään päihteisiin liittyviä sääntöjä opiskeluyhteisössä.
- Opiskelijakunnan toiminta vahvistaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lukiossa.
- Opiskelijoille ja huoltajille jaetaan tietoa ja heitä kuullaan ehkäisevään päihdetyöhön liittyen sekä tehdään yhteistyötä.
- järjestetään kyselyitä huoltajille ja ennen kaikkea opiskelijoille, joissa sivutaan myös päihdeasioita.

Yhteistyömuodot

- Lukion henkilökunta, opiskeluhuollon palveluiden työntekijät, kunnan eri hallinnonalat, seurakunta, järjestöt ja poliisi tekevät yhteistyötä.
- Yhteistyössä lisätään osaamista, jaetaan tietoa, tehdään suunnitelmia ja toimenpiteitä.

Ehkäisevän päihdetyön osaaminen

- Opiskeluhuollon palveluiden työntekijöiden osaamista hyödynnetään laajasti ehkäisevässä päihdetyössä.
- Opettajien osaamista vahvistetaan muun muassa kouluterveyskyselyitä läpikäymällä.
- Eri alojen opettajilla on osaamista ehkäisevästä päihdetyöstä, jota he hyödyntävät oppitunneilla.
- Lukiossa hyödynnetään laajan yhteistyöverkoston osaamista.

Kehittämiskohteet, koulutustarpeet ja seuranta

- Osaamista vahvistetaan. Järjestetään koulutusta päihteiden käytön tunnistamiseen eri toimijoiden yhteistyönä.
- Eri toimijoiden yhteistyön vahvistaminen keskeistä (lukio, opiskeluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut, nuorisopalvelut, sosiaalipalvelut, erikoissairaanhoido).

- Laaditaan lukion ehkäisevän päihdetyön toimintamalli, sen seuranta pohjautuen kunnan ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaan. Toimintamalli laaditaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa.
- Kehitetään malli siitä, miten saatuja tietoja hyödynnetään (esim. opiskelijoille suunnatut kyselyt) ehkäisevässä päihdetyössä.
- Lisätään tietoa erilaisista malleista toteuttaa lukioissa ehkäisevää päihdetyötä, ajantasaisesta päihdeisiin liittyvistä asioista sekä hoitopoluista Kempeleen kunnassa Opiskeluhyvinvointiryhmässä käsitellään aihetta ja suunnitellaan toimenpiteitä.
- Vuosittain järjestetään kyselyitä huoltajille ja ennen kaikkea opiskelijoille, joissa sivutaan myös päihdeasioita.

Ammatillinen koulutus

Ammattiopiston ammatillinen koulutuksen OSAO Kempeleen toimipisteessä opiskelee lukuvuonna 2019-2020 n. 600 opiskelijaa. Opiskelijoista noin 15 % kempeleläisiä. OSAOlla on lain vaatima kirjallinen päihdeohjelma (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 § 84: Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, 20), joka on laadittu yhteistyössä opiskeluterveydenhuollon ja opiskelijoiden edustajien kanssa. Päihdeohjelman tavoitteena on tukea opiskelijoiden opiskelukykyä, ehkäistä päihdehaittoja ja ohjata toimintaa päihdehaittilanteissa (OSAO, Päihdetoimintamalli 2018).

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelee paljon nuoria, mutta myös aikuisia. Oppilaitoksessa tiedotetaan päihdeistä ja niistä aiheutuvista haitoista. Opiskelijoiden päihdeetöntä elämäntapaa ja sosiaalista vahvistumista tuetaan. Sosiaalinen vahvistaminen tarkoittaa opiskelijoiden sosiaalisten taitojen, itsetunnon sekä nuoren oman arvomaailman tukemista niin, että opiskelijoilla olisi tiedot ja taidot, joiden avulla mahdollistuu terveyttä edistävä tapa elää ja suhtautua asioihin. Ammattiopiston selkeät käytänteet päihdehäiriöihin puuttumisessa viestittävät opiskelijoille, että tilanne otetaan oppilaitoksessa vakavasti (OSAO, Päihdetoimintamalli 2018).

Ehkäisevään päihdetyön suosituksia ja periaatteita

- OSAOssa on lain vaatima kirjallinen päihdeohjelma (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017; § 84; Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, 20)
- OSAOssa on laadittu Päihdetoimintamalli, joka mahdollistaa vaikuttavan ennaltaehkäisevän päihdetyön oppilaitoksessa (OSAO, Päihdetoimintamalli 2018).

Työvälineitä ja toimintatapoja

Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen ja ehkäisevä päihdetyö sisältyvät ammattiopistossa opiskelevien opiskelutarkeen monella tavoin. Ehkäisevää päihdetyötä tekee koko henkilökunta. Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen ja ehkäisevä päihdetyö sisältyvät opiskelutarkeen monella tavoin. Ehkäisevää päihdetyötä tekee

koko henkilökunta. Henkilökunnan tehtävä on ennaltaehkäisy, puuttuminen ja ohjaaminen palveluiden piiriin, jos opiskelijan tilanne sitä vaatii. OSAOssa on käytössä päihdetoimintamalli (OSAO, Päihdetoimintamalli 2018).

Tuen tarpeen varhaiseen tunnistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Psykososiaaliselle tuelle ja ohjaukselle on rakennettu OSAOn yksiköihin huolen puheeksi ottamisen ja varhaisen tuen toimintamalli. Huolen puheeksi ottaminen on menetelmä, jolla puututaan myönteisesti ja avoimesti huolenaiheisiin muun muassa poissaoloihin, päihdeongelmiin ja yleensä elämänhallinnan ongelmiin. (OSAO, Opiskeluhuollon suunnitelma 2018)

- Kaikille yhteishaun kautta tuleville opiskelijoille tehdään terveystarkastus, jossa päihdeasiat otetaan puheeksi sekä ennaltaehkäistään ja järjestetään tarvittavat selvitykset ja hoito/tukipalvelut päihteisiin liittyvien ongelmien ilmaantuessa.
- Oppilaitoksessa järjestetään yhteistyökumppaneiden kanssa mm. Ehyt ry, Poliisi, seurakunta, kunnan nuorisotyö ehkäisevään päihdetyöhön liittyviä oppitunteja, tapahtumia, tietoiskuja.
- Eri aineiden oppitunneilla käsitellään hyvinvointiin liittyviä osa-alueita ja päihdeasioita
- OSAOn Kempeleen toimipisteessä ehkäisevän päihdetyön viikko näkyy muun muassa tiedon jakamisen ja puheeksi ottamisen kannustamisen avulla. Opettajat käyvät opiskelijoiden kanssa ennalta suunniteltua ehkäisevään päihdetyöhön liittyvää materiaalia, päihdetietoutta lisätään julisteiden avulla jne.
- OSAOn Kempeleen toimipisteessä henkilökunnan tietotaitoa ehkäisevästä päihdetyöstä lisätään erilaisin luennoin, keskustelutilaisuuksia järjestelemällä yhteistyössä opiskeluhuollonpalveluiden työntekijät sekä alan asiantuntijoiden kanssa.
- OSAOn Kempeleen toimipisteen opiskeluhyvinvointiryhmän kokouksessa suunnitellaan ehkäisevän päihdetyön toteutustapoja.
- OSAOn Kempeleen toimipisteen yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistetaan esim. opiskelijafaorum.

Osallistaminen ehkäisevään päihdetyöhön

- Opiskelijat, opiskelijoiden kotiväki ja muut toimijat tekevät yhteistyötä muun muassa järjestämällä tapahtumia, tilaisuuksia, koulutuksia osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi sekä päihdetietoisuuden lisäämiseksi.
- Opiskelijafaorum ja opiskelijatoimikunta vahvistavat oppilaitoksen yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Yhteistyömuodot

- Ammattiopiston henkilökunta, opiskeluhuollon palveluiden työntekijät, kunnan eri hallinnonalat, seurakunta, järjestöt ja poliisi tekevät yhteistyötä.

- Yhteistyössä lisätään osaamista, jaetaan tietoa, tehdään suunnitelmia ja toimenpiteitä.

Ehkäisevän päihdetyön osaaminen

- Opiskeluhuollon palveluiden työntekijöiden osaamista hyödynnetään laajasti ehkäisevässä päihdetyössä.
- Opettajien osaamista vahvistetaan koulutusten avulla sekä oppilaitoksen henkilökunnan ja opiskeluhuollon toimijoiden yhteisissä tapaamisissa.

Eri oppiaineiden opettajilla on osaamista ehkäisevästä päihdetyöstä, jota he hyödyntävät oppitunneilla.

- Ammattiopistossa hyödynnetään laajan yhteistyöverkoston osaamista.

Kehittämiskohteet, koulutustarpeet ja seuranta

- Osaamista vahvistetaan. Järjestetään koulutusta päihteiden käytön tunnistamiseen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.
- Ehkäisevän päihdetyön toimintamallin käyttöönottoon liittyvä vahvempi perehdyttäminen.
- Eri toimijoiden yhteistyön vahvistaminen keskeistä (oppilaitos, opiskeluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut, nuorisopalvelut, sosiaalipalvelut, erikoissairaanhoido).
- Tiedon lisääminen päihteisiin liittyvistä hoitopoluista Kempeleen kunnassa sekä lähialueen kunnissa.
- Lisätään tietoa erilaisista malleista toteuttaa ammattiopistossa ehkäisevää päihdetyötä, ajantasaisista päihteisiin liittyvistä asioista sekä hoitopoluista Kempeleen kunnassa ja Oulun seudun kunnissa. Vahvistetaan osaamista päihteiden käytön tunnistamiseen.
- OSAOn Kempeleen toimipisteen opiskeluhyvinvointiryhmässä käsitellään aihetta ja suunnitellaan toimenpiteitä.
- Kouluterveyskysely, toteutetaan kahden vuoden välein (THL). Tulokset käsitellään yksikötasolla (opiskeluhuollon vastuhenkilö, opiskeluhyvinvointiryhmä), oppilaitostasolla (opiskeluhuollon vastuhenkilö, opiskeluhyvinvointiryhmä, muut kehittämisjaokset sekä yksikönjohtajakokous) sekä sijaintikunnittain (alueellinen ohjausryhmä).
- Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa -kysely (THL) on kahden vuoden välein, tulosten käsittelyssä hyödynnetään www.teaviisari.fi sivustoa.
- Lisäksi OSAOssa toteutetaan Amispalaute-kyselyt vuosittain. (OSAO, Opiskeluhuollon suunnitelma 2018).

Nuorisopalvelut

Kunnan nuorisotoimi edistää ja tukee nuorten osallisuutta ja kasvua nuorten omissa yhteisöissä (nuorisolaki 72/2006). Se järjestää harrastus-, kerho- ja iltapäivätoimintaa lapsille ja nuorille, tukee nuoren työelämään ohjautumista sekä vaikuttaa nuoria koskevaan poliittiseen päätöksentekoon yhdessä nuorten kanssa. Päihteettömissä nuorisotiloissa päihteiden käyttöä ehkäistään yhteisillä pelisäännöillä. Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta aikuisten tehtävänä on toimia läsnä olevina ja luottamuksellisina kuuntelijoina sekä kannustajina ja nuorisotilojen viihtyvyyden turvaajina. Aikuisten tehtävänä on valvoa päihteettömyyttä ja ottaa tarvittaessa päihteet puheeksi nuorten kanssa. Nuorisotoimi työskentelee verkostomaisesti osana monialaisia palveluketjuja, ja sillä on lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus.

Kohdejoukko 0-28-vuotiaat. Perusnuorisotyössä enemmänkin lapset ja alle 18 vuotiaat nuoret. Etsivässä työssä 15-28-vuotiaat ja nuorten työpajatoiminta 18-28-vuotiaat. Etsivässä nuorisotyössä nuorella voi olla haasteita koulutuspaikan, työn tai palvelujen saamisessa ja etsivä ohjaa oikean palvelun piiriin ja tarvittaessa auttaa nuorta esim. Kelan asioiden kanssa. Perustuu vapaaehtoisuuteen. Ennaltaehkäisevätyö varhaisnuorten ja nuorten kohdalla sekä etsivässä työssä ja työpajalla ohjataan asiakasta oikeisiin palveluihin ja otetaan puheeksi tarvittaessa päihdekäyttöä. Nuorten työpajatoiminnassa nuorilla voi olla enemmän haasteita myös mielenterveys ja päihdetyön saralla. Työpajalla keskitytään arjen perusasioihin ja elämännhallinnallisiin asioihin.

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on tukea terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia edistämällä päihteettömiä elintapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä päihdehaittoja ja siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä lisäämällä päihdeilmion ymmärrystä ja hallintaa. Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan vaikuttamalla päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin sekä päihteiden käyttöön ja käyttötapoihin.

Parasta päihdeongelmien ehkäisyä on mahdollisimman hyvän ja turvallisen lapsuuden ja nuoruuden kasvu ympäristön tukeminen. Kasvatusvastuu on kodeilla, minkä takia yhteistyö huoltajien kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Lasten ja nuorten kokonaisvaltainen hyvinvointi, turvallisuus ja huolenpito ovat päihteitä suojaavia tekijöitä, joiden toteutumisen eteen nuorisopalvelut panostaa.

Nuorisotyö tukee huoltajia heidän kasvatustyössään ja pyrkii omalta osaltaan lisäämään viihtyisyyttä ja turvallisuutta kunnan alueella. Kunnan toimijat tekevät yhteistyötä muiden lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kuten seurakunnan, MLL:n, Pelastakaa lapset ry:n ja 4H:n kanssa.

Nuorisotilojen pelisäännöt päihdehaittojen ehkäisemiseksi ja viihtyvyyden turvaamiseksi

- Nuorisotilat ja siellä järjestettävät tapahtumat ovat päihteettömiä.
- Päihteettömyyttä valvotaan suunnitelmallisesti.
- Jokainen aikuinen ottaa päihteet puheeksi tarvittaessa.
- Myös nuorella on mahdollisuus ottaa päihteet puheeksi ohjaajien kanssa luottamuksellisesti.
- Nuoret ovat mukana pelisääntöjä laadittaessa ja niistä päätettäessä. Pelisäännöistä tiedotetaan ja ne tarkistetaan säännöllisesti.

- Tietoon tullut päihteiden välittäminen ilmoitetaan aina poliisille.
- Tehdään yhteistyötä koulujen, oppilaitosten, vanhempien, vähittäiskauppojen, alueen viranomaisten ja kolmannen sektorin kanssa. (Lähde: Warsell 2013)

Ehkäisevään päihdetyön suosituksia ja periaatteita

- Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön lainsäädännöllinen pohja nojaa perustuslaissa (731/1999) määriteltyihin perusoikeuksiin. Niin sanotut hyvinvointioikeudet turvaavat ihmisarvoisen elämän edellytykset, kuten toimeentulon, koulutuksen sekä sosiaali- ja terveystalvet. Perusoikeuksiin kuuluvat myös yhdenvertaisuus- ja osallistumisoikeudet. Laajasti tulkiten ehkäisevä päihdetyö kuuluu kansalaisten hyvinvointioikeuksiin ja osaltaan se turvaa yhdenvertaisuus- ja perusoikeuksien toteutumisen.
- Lastensuojelulain (417/2001) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulain 25§:ssä määritellään ilmoitusvelvollisuus, joka velvoittaa viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.
- Nuorisotoimea ohjaa nuorisolaki (1285/2016), jonka tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Nuorisolaki korostaa ennaltaehkäisevän työn merkitystä nuorten parissa ja Kempele -sopimuksen arvot ja toimenpiteet ohjaavat nuorisopalveluiden työskentelyä.
- Puuttuminen ja ohjaus oikeitten palvelujen piiriin, puheeksiottomenetelmä, nuorisotyön laissa maininta pajoilla testeistä, tehty omat toimintaohjeet.
- **Kempeleen nuorisopalveluiden päihdetoimintamallin** antaa käytännön välineitä ja ohjeita Kempeleen nuorisopalveluissa tehtävään ennaltaehkäisevään päihdetyöhön. Se antaa vastauksia seuraaviin kysymyksiin:
 - ✓ Miten toimitaan, kun nuoren epäillä tai todetaan käyttävän päihteitä?
 - ✓ Miten päihteiden käyttöä voidaan ennaltaehkäistä eri toiminnoissa?
 - ✓ Mitkä ovat keskeiset yhteistyötahot ja mikä on niiden rooli päihteiden käytön valvonnassa ja ennaltaehkäisyssä?

Työvälineitä ja toimintatapoja

- Päihteiden käytön ennaltaehkäisyn kannalta on tärkeää, että nuorisotyössä annetaan tietoa sekä nuorille että henkilöstölle päihteiden vaaroista, tunnistamisesta ja päihdehoidosta.
- Toiminnoissa tulee korostua terveitä elämäntapoja arvostava asenne.

- Nuorille tarjotaan virikkeellistä, turvallista ja laadukasta vapaa-ajan toimintaa.
- Työmuotoina ovat muun muassa pienryhmätoiminta, koulunuorisotyö päiväsaikaan, talotyö iltaisin, tapahtuma ja leiritoiminta, teemoitettu toiminta, osallisuustyö ja jalkautuminen kentälle nuorten suosimiin paikkoihin.
- Nuorille suunnattu toiminta on päihteetöntä ja työtä tehdään ehkäisevän päihdetyön työotteella.
- Työntekijät sitoutuvat noudattamaan nuorisopalveluiden päihdetoimintamallia ja on osa työntekijän perehdyttämistä.
- Tehdään erilaisia tempauksia, päihdetyönviikko, normiarjessa melkein päivittäin.
- 5-6lk Houkutuslabyrintti (osa ehkäisevä päihdetyötä), etsivässä työssä ja pajalla päivittäin.
- Puuttuminen ja ohjaus oikeitten palvelujen piiriin, puhekesiotto -menetelmä, nuorisotyön laissa maininta pajoilla testeistä, tehty omat toimintaohjeet.

Osallistaminen ehkäisevään päihdetyöhön

- 5-6lk Houkutuslabyrintti kerätty palaute ja muokattu sen pohjalta toimintaa. Osittain pajalla osallistetaan ehkäisevässä päihdetyössä. Tätä voisi tehdä kyllä paljon enemmän.
- Nuuska-agentti työssä oltu mukana.

Yhteistyömuodot

- Yhteistyötä terveys ja mt- sekä päihdepuoli,
- tarvittaessa alueelliset yhteistyökumppanit, lähikunnat, kunnan sisällä ja
- järjestöyhteistyö esim. EHYT ry, 4H yms.

Ehkäisevän päihdetyön osaaminen

- On käyty vuosittain kouluttautumassa päihdetyöhön liittyen. Viimeksi kävi EHYT:iltä syksyllä 2019 kouluttamassa kannabiksesta.

Kehittämiskohteet, koulutustarpeet ja seuranta

- Nuorten osallistamista voi tehdä paljon enemmän.
- Kriteerejä voisi yhdessä miettiä.
- Kirjataan toiminnot ja kohtaamiset ylös, asiakaspalaute, ei muuta arviointia.

Aikuiset ja sosiaalityö

Sosiaalihuollossa on kyse sosiaalisia ongelmia ehkäisevästä, vähentävästä tai poistavasta asiantuntijatyöstä, jota tehdään yksilöiden, perheiden, yhteisöjen ja rakenteiden tasolla. Sosiaalityöllä voidaan varmistaa se, että myös kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat ihmiset saavat tarvitsemansa avun ja tuen.

Sosiaalihuollossa on asiakkaita kaikista ikäluokista ns. vauvasta vaariin. Sosiaalityön asiakkailla on usein erityisesti työllistymiseen, kouluttautumiseen, toimeentuloon, kuntoutumiseen ja muuhun hyvinvoinnin ja osallistumisen edistämiseen liittyviä tarpeita, ja työlle on ominaista laajamittainen verkostotyöskentely muiden toimijoiden kanssa. Perhekohtaisessa sosiaalityössä erityinen huomio on kiinnitettävä lasten sosiaalisen turvallisuuden varmistamiseen ja vanhemmuuden tukemiseen.

Päihteet ja päihteiden käyttö aiheuttavat monenlaista avun, tuen, hoidon ja kuntoutuksen tarvetta. Päihdehaitat voivat liittyä yksittäiseen käyttökertaan (esim. tapaturmat) tai pitkäaikaiseen käyttöön (esim. ihmishuuhderistiriidat, sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat, kuolemat). Riippuvuushäiriöiden lisäksi päihteiden käyttöön voi liittyä muita mielenterveyshäiriöitä sekä fyysisiä sairauksia. Päihteiden käyttö, tupakointi ja rahapelaaminen voivat aiheuttaa jo erikseen vaikeita riippuvuusongelmia, mutta ne voivat kietoutua myös toisiinsa vaikeaksi ongelmakimpuksi. Päihdeongelmien ylisukupolvisuuden ehkäisemiseksi pyritään tukemaan riskiryhmässä olevia lapsia, nuoria ja heidän perheitään. Työntekijöiden tulee aina arvioida lasten mahdollinen hoidon ja tuen tarve hoitaessaan aikuista mielenterveys- ja päihdeongelmaista.

Sosiaalihuollossa päihdehuollon erityispalveluilla tarkoitetaan erityisesti päihdekuntoutujille suunnattuja palveluja. Osan erityispalveluista on kunnissa vakiintuneesti katsottu olevan osa terveydenhuoltoa ja osan sosiaalihuoltoa. Valtaosassa palveluja tarvitaan sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon osaamista. Asiakkaan asema ja oikeudet muodostuvat erilaisiksi riippuen siitä, järjestetäänkö palvelut sosiaalipalveluina vai terveydenhuollon palveluina.

Terveydenhuolto on luonteeltaan tosiasiallista toimintaa, kun taas sosiaalihuolto perustuu keskeiseltä osin hallintopäätöksiin. Kysymys on terveydenhuollosta, jos henkilö saa palveluja lääketieteellisin perustein ja sosiaalihuollon palveluista silloin, kun palvelu perustuu sosiaalihuollon lainsäädännössä määriteltyyn palvelutarpeeseen ja palvelun myöntämisen kriteereihin.

Kempeleen kunnassa sosiaalitoimisto vastaa omalta osaltaan päihdehuollon palvelujen järjestämisestä kuntalaisten tarpeen mukaisesti. Sosiaalitoimistossa päihdehuollon työskentelyä toteutetaan niin lapsiperheiden palveluissa, aikuissosiaalityössä kuin työllistämispalveluissa. Päihdehuollon erityispalvelut sisältävät muun muassa sosiaalityöntekijöiden tai sosiaaliohjaajien elämänhallintaa sekä päihdeettömyyttä tukevaa tai ongelmakäytön haittoja vähentävää ohjausta ja neuvontaa. Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien tarjoamissa päihdehuollon palveluissa selvitetään myös toimeentuloon ja asumiseen liittyviä kysymyksiä. Päihdehuollossa annettavia sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi laitospalvelut, sosiaalinen kuntoutus ja muut avopalvelut, palveluasuminen, päivätoiminta, tehostettu palveluasuminen, tilapäinen asuminen sekä tuettu asuminen.

Työllistämisyksikön kohderyhmänä ovat Kempeleläiset työttömät työnhakijat ja työvoimapalveluissa olevat, jotka ovat

- alle 30 vuotiaita
- yli 30 vuotiaita, mutta eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan maahanmuuttajat ja vieraskieliset

Pitkäaikaistyöttömyys on altistava tekijä syrjäytymiselle ja päihteidenkäytölle.

Työllistämisyksikön tehtäviin kuuluu lyhyesti:

- nuorten kesätyöllistäminen (kesätyöt, kesätyösetelit ja kesärittäisyys)
- pitkäaikaistyöttömien aktivointi (työkokeilut ja palkkatukityö)
- kuntouttava työtoiminta
- velvoitetyöllistäminen
- 1.5.2020 lukien TE-tston lakisääteiset palvelut

Ehkäisevään päihdetyön suosituksia ja periaatteita

Sosiaalitoimiston päihdehuollon palveluissa työskentely sisältää pääsääntöisesti korjaavaa päihdetyöskentelyä. Ennaltaehkäisevää päihdetyötä ajatellen ongelmien pahenemisen ehkäiseminen on tärkeässä roolissa. Ehkäisevään päihdetyöhön liittyen sosiaalitoimiston työskentely on usein verkostotyötä asiakkaan yhteistyötahojen kanssa. Asiakkaita pyritään myös ennaltaehkäisevästi ohjaamaan erilaisiin päihdetyöskentelyn palveluihin.

Sosiaalitoimiston asiakkaille tyypillistä on, että päihteiden käytön ongelmiin liittyy muitakin ongelmia, kuten pulmat rahankäytössä ja sosiaalisissa suhteissa. Asiakkailta voi olla sekä päihde- että mielenterveysongelmia.

Tuolloin voi olla hankalasti hahmotettavissa, mikä näistä on ensisijainen ja kuka asiakkaan tilannetta hoitaa. Lainsäädäntö ohjaa sosiaalityössä päihdetyöhön liittyvää toimintaa.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 24§:ssä päihdetyö määritellään seuraavasti: ”Päihdetyöllä vähennetään ja poistetaan päihteisiin liittyviä hyvinvointia ja turvallisuutta vaarantavia tekijöitä sekä tuetaan päihteettömyyttä. Tässä laissa tarkoitettuun sosiaalihuollon päihdetyöhön kuuluu:

- 1) ohjaus ja neuvonta,
- 2) päihteiden ongelmakäyttäjille, heidän omaisilleen ja muille läheisilleen suunnatut sosiaalihuollon erityispalvelut,
- 3) muut 14 §:n mukaiset päihteettömyyttä tukevat tai päihteiden ongelmakäytön vuoksi tarvittavat sosiaalipalvelut.

Raskaana olevalla henkilöllä on oikeus saada välittömästi riittävät päihteettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut. Sosiaalihuollossa tehtävä päihdetyö on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan

kokonaisuuden muun kunnassa tehtävän päihdetyön ja mielenterveystyön kanssa.” Päihdehuoltoa raamittaa edellisen ohella päihdehuoltolaki (41/1986). Lisäksi sosiaalityössä toteutettavaan päihdehuoltoon ja siihen sisältyvään työskentelyyn liittyy tiiviisti lastensuojelulaki (417/2007).

Työvälineitä ja toimintatapoja

Päihdehuolto sosiaalipalveluna on yksi sosiaalihuollon palvelutehtävistä, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä ja siihen liittyviä haittoja sekä parantaa päihteiden ongelmakäyttäjien ja heidän läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Päihdeettömyyttä edistävän sekä ongelmia ehkäisevän työn tavoitteena on vahvistaa voimavaroja ja muita ongelmilta suojaavia tekijöitä ja vähentää riskitekijöitä. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen sekä suojaa ongelmilta, että mahdollistaa varhaisen tukemisen. Päihdehuollon palvelut on suunnattu päihteiden ongelmakäyttäjille, heidän omaisilleen ja läheisilleen.

Päihdehuollon palveluilla

- tuetaan päihdeettömyyttä
- vähennetään päihteidenkäytön riskitekijöitä • vahvistetaan henkilön voimavaroja ja hyvinvointia.

Päihdehuollon muotoja ovat

- ohjaus ja neuvonta
- sosiaalihuollon erityispalvelut
- muut päihdeettömyyttä tukevat tai ongelmakäytön vuoksi tarvittavat palvelut. Päihdetyöskentelyyn sisältyvä ohjaus- ja neuvontatyö kohdistuu päihdeettömyyttä suojaaviin ja sitä vaarantaviin tekijöihin sekä palvelujärjestelmän sisältämien vaihtoehtojen kokonaisvaltaiseen kartoittamiseen. Sosiaalipalveluja järjestetään henkilöille, joilla on päihteiden ongelmakäytöstä johtuvia sosiaalisen toimintakyvyn ja elämänhallinnan ongelmia.

Palvelujen avulla tuetaan päihdeettömyyttä ja toisaalta huolehditaan siitä, että perustuslain mukainen välttämätön huolenpito toteutuu myös niiden osalta, joilla päihteiden ongelmakäyttö on jatkuvaa.

Sosiaalitoimistosta osallistutaan paljon erilaisiin yhteistyöpalavereihin, toimintamallina on yhteistyö. Korjaava työskentely vie paljon aikaa ja pulmana on, miten olemassa olevilla resursseilla pystyy panostamaan ehkäisevään päihdetyöhön systemaattisesti. Kempeleen kunnassa ei ole omana palveluna ns. hoidollista ehkäisevää päihdetyötä esim. suunnitelmallisten päihdearvioiden tekeminen vrt. Oulun päihdepalvelut. Tällaisen selkeän toimintamallin kehittäminen on tärkeää tulevaisuudessa. Sosiaalitoimiston palveluissa on näkyvissä myös se, että asiakkaiden on hankala päästä mielenterveysneuvolan palveluihin.

Sosiaalitoimistossa ehkäisevä päihdetyö konkretisoituu esimerkiksi siten, että alaikäisten päihdekokeiluihin ja säännölliseen päihteidenkäyttöön pyritään puuttumaan. Lasten ja nuorten keskuudessa ns. tavanomaisten päihteiden lisäksi kasvava ongelma on pelaaminen ja siihen liittyvä problematiikka. Lapsiperheitä ajatellen

vanhempia informoidaan päihteidenkäytön haitoista ja vaikutuksista lapsiin sekä tuetaan perheitä päihteettömyyteen. Lastensuojelun ja lapsiperheiden työssä päihdetyöskentelyä tai siihen osallistumista voidaan edellyttää ns. pakollisena osana lastensuojeluprosessia. Työikäisten ja ikäihmisten päihteettömyyden tukeminen ja päihdehaittojen vähentäminen koetaan myös tärkeäksi, näissä asiakasryhmissä työskentely perustuu kuitenkin pääsääntöisesti vapaaehtoisuuteen.

Tavoite: Sosiaalityössä tarkastellaan asiakkaan elämäntilannetta kokonaisuutena. Tavoitteena on toimia ns. matalan kynnyksen periaatteella. Asiakasta ohjataan, neuvotaan ja tuetaan. Keskeinen työote päihteidenkäytön ennaltaehkäisyssä on ongelman puheeksiottaminen ja sitä kautta mahdollisiin ongelmiin pureutuminen. Päihdehuollon sosiaalityö rakentuu asiakkaan osallisuuteen sekä ihmisen voimavaroihin perustuva näkemys.

- Keskustelu. Sosiaalitoimiston asiakkailta kysytään rutiiniluonteisesti päihteiden käytöstä ja / tai suhtautumisesta päihteisiin.
- Tarvittaessa Audit tai muut hyvin tunnetut toimintamallit
- Lapsille jos vanhemmat juo kirjanen
- Lapset puheeksi –menetelmä
- Motivoiva haastattelu
- Asumisen ohjaus
- Ei ole sovittua yhteistä konkreettista toimintamallia / käytäntöjä
- Tavoitteena kerätä toimintamalleja ja sopia yhteisistä hyvistä käytännöistä

Osallistaminen ehkäisevään päihdetyöhön

- Tällä hetkellä resursseja ehkäisevän päihdetyön tekemiseen on sosiaalitoimistossa niukasti. Asiakkaita ei ole osallistettu ehkäisevään päihdetyöhön muutoin, kuin oman elämänsä päihdetyöskentelyn kohdehenkilönä.
- Päihteidenkäyttö on yksi merkittävä osa arvioitaessa lastensuojelun tarvetta ja perheen kanssa käytettäviä työskentelymenetelmiä.

Yhteistyömuodot

- Yhteistyö eri verkostotoimijoiden kanssa, esim. koulut, varhaiskasvatus, nuorisotyö, terveydenhuolto, poliisi, mielenterveyspalvelut
- Yhteistyö ennaltaehkäisevän päihdetyön merkeissä vähäistä, yhteistyötä tehdään lähinnä liittyen konkreettisiin asiakastapauksiin.

Ehkäisevän päihdetyön osaaminen

- Perusosaamista on, syvälinen osaaminen puuttuu tai on osin vanhentunutta.
- Osaamista vahvistettava kautta linjan. Koulutusta päihteiden käytön tunnistamiseen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.
- Tiedon lisääminen päihteisiin liittyvistä hoitopoluista Kempeleen kunnassa sekä lähialueen kunnissa.

Kehittämiskohteet, koulutustarpeet ja seuranta

Ehkäisevä päihdetyö on osa koko kunnan yhteistä toimintaa ja toimintamallia. Sosiaalihuollon palvelukokonaisuudessa päihdehuolto ja päihdetyöskentely ovat pitkälti korjaavia toimenpiteitä. Kunnan yhteisessä päihdetyön strategiassa on hyvä huomioida tämä näkökulma. Tällä hetkellä resursseja ehkäisevän päihdetyön tekemiseen on sosiaalitoimistossa niukasti.

- Sosiaalihuollon päihdetyöskentelyssä painopisteen tulee olla avohuollon palveluissa, joissa tulevaisuudessa toivottavasti kehitetään päivystyksellisiä, liikkuvia ja konsultatiivisia työmuotoja.
- Riittävän pitkäaikaisen kuntouttavan palvelun järjestäminen katkaisuhoidon jälkeen tärkeää.
- Koko kuntoutusprosessin kattavat sosiaalihuoltolain 39 §:n mukaiset asiakassuunnitelmat tukevat omalta osaltaan prosessin seuraamista ja asiakkaan kannalta vaikuttavien toimienpiteiden ja palvelujen valintaa.
- Käytännönläheistä useamman päivän koulutusta, mistä muodostuu kokonaisuus
- Erilaisia menetelmiä, työskentelyvälineitä jne.
- Ehkäisevän päihdetyön systemaattista seurantaa tai arviointia ei ole
- ”Jos asiakas poistuu sosiaalitoimiston asiakkuudesta, työskentely on mennyt hyvin.”

Ikääntyneet

Kotihoito toimii ympäri vuorokauden. Työtä tehdään pääasiassa ikäihmisten kodeissa ympäri Kempeleen kuntaa. Tukipalveluina tarjotaan turvapuhelinpalvelua, ateriapalvelua, vaatehuoltoa, kuljetuspalvelua sekä päivä- ja virkistystoimintaa. Ikähoiva koordinoi ikääntyneiden omaishoitoa, vuoro hoitoa, palveluasumista Hovintien palvelukeskuksen ja Hovilan vuokra-asunnoissa, tehostettua palveluasumista sekä jatkossa perhehoitoa. Kunnalla ei ole omaa asumispalvelua, joten kaikki hankitaan ostopalveluna.

Asiakaskunta on pääsääntöisesti yli 65-vuotiaita kuntalaisia, jotka tarvitsevat tilapäistä tai säännöllistä palvelua kotihoidosta. Asiakkaiden palvelusuhde voi kestää vuosia, ja toimintakyky olla erittäin heikko. Ikäihmisten määrä kasvaa koko ajan ja yksinasuvia ikäihmisiä on entistä enemmän. Suurilla ikäluokilla suhtautuminen päihteisiin on vapaampaa ja heillä on myös enemmän varaa niihin. Asiakkaat voivat olla monisairaita, ja muistisairaus tuo omat haasteet.

Päihteiden käyttö ikääntyneiden keskuudessa lisääntyy ja näkyy kotihoidon arjessa päivittäin. Ikäihmisillä on myös usein käytössä lääkkeitä perussairauksien hoitoon, jolloin päihteiden ja lääkkeiden yhteisvaikutukset voivat olla vakavia. Haittojen ehkäisemiseksi kotihoidon henkilöstön koulutus ja ohjeistus puheeksiottoon on olennaista.

Työvälineitä ja toimintatapoja

- 70- ja 75-vuotiaille tehdään ikäihmisten neuvolassa (terveyspalveluiden järjestämä) terveystarkastukset,
- 80-vuotiaille kotihoidosta hyvinvointia tukeva kotikäynti. Näiden yhteydessä kysytään päihteiden käytöstä ja tarpeen mukaan valistetaan päihteiden käytöstä.
- Kotihoidossa on nimettynä päihdetyöstä vastaava hoitaja.
- Vinkkejä ja työvälineitä:
 - ✓ Ikääntyneiden päihdetyö: <https://www.ikaantyneidenpaihdetyo.fi/etusivu>
 - ✓ Ikääntyneet ja päihdetyö – EHYT ry: <http://www.ehyt.fi/fi/ikaantyneet-1>
 - ✓ Ikääntyneet ja alkoholi – EHYT ry: <http://www.ehyt.fi/fi/ikaantyneet-ja-alkoholi>
 - ✓ Ikääntyneen päihteidenkäyttö - kohtaaminen ja puheeksiotto – Sininauhaliitto: https://www.ukkinstituutti.fi/filebank/2656-ikaantyneen_paihteidenkayttokohtaaminen_ja_puheeksiotto_Heidi_Eriksson.pdf

Yhteistyömuodot

- Yhteistyötä tehdään terveys- ja sosiaalipalveluiden kanssa
- Yhteistyötä tehdään myös seurakunnan ja yhdistysten kanssa

Kehittämiskohteet, koulutustarpeet ja seuranta

- Asiasta tiedottaminen
- Koulutukset

Liikunta- ja kulttuuripalvelut - vapaa-aika

Kempele Akatemian liikuntapalveluiden tehtävänä on liikuntapalveluiden ja –neuvonnan järjestäminen kaiken ikäisille kuntalaisille vauvasta vaariin kuivalla maalla ja vedessä sekä laajaalainen yhteistyö kunnan eri palveluiden sekä urheiluseurojen, yhdistysten ja yritysten kanssa. Liikuntapalvelut edistävät ehkäisevää päihdetyötä ja hyvinvointia tarjoamalla mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen sekä järjestämällä ohjattua

liikuntatoimintaa. Liikunta vahvistaa lasten ja nuorten itsetuntoa, yhteenkuuluvuutta ja mahdollistaa onnistumisen kokemuksia, mikä osaltaan suojaa lasta ja nuorta päihteiden käytöltä ja päihdekokeiluilta.

Liikunnalla on laaja-alaiset terveysvaikutukset. Liikunta voi auttaa siinä, että arjessa on järkevää tekemistä, muuta ajateltavaa päihteiden käytön sijaan. Liikkuminen tuo hyvää oloa, vapauttaa hyvänolon hormoneja, endorfiineja. Liikunnan kautta voi tavata ja löytää ystäviä sekä rytmittää arkea. Liikunnan yhteydessä tehtävä päihdehaittojen ehkäisy koskee erityisesti alkoholia, tupakkatuotteita, huumeita ja dopingaineita. Yksi osa liikuntatoimintaa on ravitsemus- ja elintapaneuvonta, johon voidaan luontevasti sisällyttää myös haittojen ehkäisy.

Urheiluyhteisön ehkäisevää päihdetyötä koskevat reilun pelin ihanteet ja tavoitteet:

- Tupakan, nuuskan, alkoholin, huumausaineiden ja muiden päihteiden käyttöä ei liitetä liikunnan ja urheilun maailmaan.
- Alkoholimainonta ja siihen liittyvä mielikuvamainonta on kielletty urheilutapahtumissa ja tiloissa, jotka on suunnattu lapsille ja nuorille.
- Tupakanpoltto sekä nuuskan ja päihteiden käyttö on kielletty urheilusuorituspaikoilla ja katsomoissa.
- Lapsille ja nuorille suunnatun toiminnan yhteydessä on alkoholitarjoilu kokonaan kielletty.
- Aikuiset näyttävät lapsille ja nuorille mallia omalla päihdekäyttämällänsä. Vastuu korostuu, kun alaikäiset ovat aikuisten vastuulla muun muassa pelimatkoilla.
- Ongelmapelaajia tuetaan ja etsitään heille osaavaa apua sekä edistetään peliongelmaa ehkäisevää työtä. (Lähde: Valo 2013)

Ehkäisevään päihdetyön suosituksia ja periaatteita

- Päihteiden vaikutusten alaisena ei voi tulla kunnan vapaa-ajan tiloihin (Zimmerin säännöt, Akatemian pelisäännöt).
- Liikkumista päihteiden vaikutuksen alaisena ei suositella ja tarvittaessa päihtyneet henkilöt ohjataan pois (työntekijöiden perehdytyskansiot ja turvallisuusohjeet).

Työvälineitä ja toimintatapoja

- Liikunnan ohjaamisen lisäksi työntekijöillä tulee olla enemmän määrin osaamista kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisestä ja kasvattamisesta.
- Liikuntapalveluiden ryhmissä ja liikuntaneuvonnassa keskustellaan päihteiden käytöstä.
- Liikuntaneuvonnan alkukyselyyn lisätään päihteiden käyttöön liittyvä kysymys.

Osallistaminen ehkäisevään päihdetyöhön

- Voisimme osallistaa enemmänkin etenkin urheiluseurat, yhdistykset ja yritykset.

Ehkäisevän päihdetyön osaaminen

- Liikunnan asiantuntijuus.

Kehittämiskohteet, koulutustarpeet ja seuranta

- Koulutukset henkilökunnalle: liikuntapalvelut ja ehkäisevä päihdetyö.
- Ehkäisevän päihdetyön toteutumista ei varsinaisesti seurata ja arvioida liikuntapalveluissa.

Kulttuuri- ja kirjastopalvelujen asiakaskunta ovat kaikenikäiset ihmiset. Kempele Akatemian palvelut tarjoavat osallistavaa ja päihdeetöntä harrastetoimintaa lapsille ja nuorille. Kulttuuritoiminnassa lapsi ja nuori voi olla sekä taiteen tekijänä että kokijana. Kulttuuripalvelut tarjoavat eri-ikäisille kuntalaisille laadukkaita ja monipuolisia kulttuurielämyksiä. Konsertit, teatteriesitykset, näyttelyt ja erilaiset retket ovat perusohjelmistoa. Taidekasvatuksen perusopetusta annetaan lapsille ja nuorille Oulun konservatorion sekä alle kouluikäisille musiikkileikkikoulun kautta.

Kunnassa on käytössä **Kulttuuripassi**. Kulttuuripassin avulla Kempeleen peruskouluikässä olevia lapsia ja nuoria kannustetaan hyödyntämään oman kunnan kulttuuritarjontaa vapaa-ajalla. Kulttuuripassitapahtumat ovat kouluajan ulkopuolella ja vaihtelevat vuosittain.

Opiskelija kerää tapahtumista merkintöjä omaan passiinsa, passin voit noutaa Kempeleen kirjastosta (Kauppakeskus Zeppelin, 3.krs.) tai kulttuuripassitapahtumasta. Harrastetoimintaan osallistuminen vahvistaa lapsen ja nuoren itsetuntemusta ja antaa hänelle mahdollisuuden ilmaista itseään monipuolisesti. Kulttuurielämysten kautta lapsen ja nuoren ymmärrys maailmasta lisääntyy ja luottamus itseen ja elämään vahvistuu, mitkä edistävät lisäävät lapsen ja nuoren terveyttä hyvinvointia.

Kaikukortilla voi hankkia maksuttomia pääsylippuja ja kurssipaikkoja kaikkiin niihin kulttuuripalveluihin, jotka kuuluvat valtakunnalliseen Kaikukortti-verkostoon. Kaikukortilla voi hankkia maksuttomia pääsylippuja esimerkiksi festivaaleille, teatteriin tai konsertteihin. Kaikukorttitoimintaan on lähtenyt hyvän tahdon eleenä laaja ja hieno joukko kulttuuritoimijoita. Vuoden 2020 alussa mukana noin kaksisataa kulttuuri- ja urheilutoimijaa. Kempele kokeilee Kaikukorttia 25.2.31.12.2020.

Kirjasto palvelut huolehtivat myös, että kunnassa on monipuoliset, kattavat ja saavutettavat kirjastopalvelut. Kirjasto on kaikkien kuntalaisten käytössä. Lapset ja nuoret käyttävät paljon kirjaston palveluita. Kempeleen kirjasto tekee tiivistä yhteistyötä kunnan koulujen kanssa. Kirjasto järjestää peruskoulun luokille 1–6 kirjavinkkausta, tiedonhaunopetusta sekä tutustumiskäyntejä kirjastoon. Kunnassa on vuosiluokilla 1-6 käytössä **Lukudiplomi**. Kirjasto toimittaa kouluille myös kirjapaketteja ja järjestää kirjailijavierailuja kouluilla. Kirjasto on neutraali terveys- ja hyvinvointitiedon lähde, joka ei leimaa käyttäjänsä.

Yhteistyömuodot

- Kulttuuripassi: <https://www.kempele.fi/kempele-akatemia-javapaaaika/kulttuuri/kulttuuripassi.html>

- Lukudiplomi: <https://www.kempele.fi/kempele-akatemia-ja-vapaa-aika/kirjasto/lapsetjanuoret/lukudiplomi.html>
- Kaikukortti – toiminta: <http://www.kulttuuriakaikille.fi/kaikukortti>
- Yhteistyö eri seurojen ja järjestöjen kanssa.

Kehittämiskohteet, koulutustarpeet ja seuranta

- Kirjastossa voisi olla tietoiskuja tai yleisiä tilaisuuksia aiheesta, asiakkaiden valistamista.
- Kirjasto tilana mahdollistaa erilaiset koulutukset ja tietoiskut yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
- Kirjasto tilana mahdollistaa mielekkään tekemisen ja toiminnan tarjoaminen kuntalaisille, osallisuuden vahvistaminen.
- Yleistä tietoa ja koulutusta.
- Kaikukortti-, Kulttuuripassi- ja Lukudiplomi –toimintojen arviointi. • Kävijätilastot.

Mielenterveystyö

Mielenterveys-, päihde- ja perheneuvola palveluja tarvitsevat kempeleläiset, Kempeleen terveyskeskuksen valinneet ja esimerkiksi lastensuojelulaitoksessa (perhekodeit) olevat ja Kempeleessä opiskelevat kouluterveydenhuoltoa tarvitsevat.

Ehkäisevän päihdetyön erityispiirteet ja päihdetyö tällä hetkellä

- Laaja asiakaskunta, johon kuuluvat kaikenikäiset kuntalaiset.
- Mt-palvelujen päihdeasiakkailla on usein monenlaisia muitakin ongelmia päihdeongelman lisäksi. Joillakin voi olla pelkästään päihdeongelma.
- Ennaltaehkäisevä päihdetyö (päihdeasioiden puheeksi ottaminen) kuuluu rutiinina myös mielenterveysongelmien hoitoon.
- Monilla päihdeasiakkaalla on mielenterveydenhäiriön diagnoosi.
- Päihde- ja riippuvuusongelmat voivat olla eri-ikäisillä asiakkailla erilaisia. Nuorilla esimerkiksi peliongelmat ovat yleisiä.
- Työntekijöiden toimintatapoihin kuuluu ennaltaehkäisevä päihdetyö (esim. riippuvuuksien puheeksiotto) mt-neuvolan vastaanottotyöstä.

Kehittämiskohteet - koulutustarve:

- Koulutusta tupakanvieroitusasioista mm. mielenterveyskuntoutujien kannalta (usea pitkäaikaiskuntoutujista tupakoi) sekä pelaamiseen liittyen.
- Kannabiksen puheeksioton koulutus oli yksikössämme 6.2.2020, kannabisinterventio

Järjestöyhteistyö ja järjestöjen rooli ehkäisevässä päihdetyössä

Valtakunnallinen ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto - EPT-verkosto - koostuu 45 järjestöstä. EPT-verkosto toimii kansanterveyden ja hyvinvoinnin puolesta ehkäisten ja vähentäen päihde- ja pelihaittoja. <http://www.ept-verkosto.fi/>

Verkoston jäsenet toimivat asiantuntijoina ja välittävät luotettavaa tietoa muun muassa päätöksentekoprosessien tueksi sekä julkiseen keskusteluun. EPT-verkosto osallistuu päihdepoliittisiin uudistuksiin ja lakien valmisteluun.

EPT-verkosto toimii foorumina eri toimijoiden vuorovaikutukselle, tarjoaa mahdollisuuden tietojen ja taitojen jakamiseen sekä toiminnan kehittämiseen toteuttaen mm. kampanjoita ja koulutuksia. Verkosto tuo esille tietoa ja menetelmiä ja tekee ehkäisevän päihdetyön tuloksia näkyväksi. Toiminnan rahoittaa STEA.

Seuranta ja arviointi - Missä mennään nyt?

Ehkäisevän päihdetyön kohteena on koko väestö. Toiminnan lähtökohtana ovat tiedot alkoholin, nikotiiniuotteiden, huumausaineiden tai muiden päihteiden käytöstä ja rahapelaamisesta väestöryhmittäin. Ehkäisevän päihdetyön tulee perustua tutkittuun tietoon. Suunnittelun ja kehittämisen pohjana käytetään valtakunnallisia kyselytutkimuksia ja tilastoja sekä paikallisesti koottua aineistoa.

Ehkäisevää päihdetyötä koskevien lakien tavoitteita

1. Alkoholilaki (1143/1994)

Lain tarkoituksena on ehkäistä alkoholin kulutusta ohjaamalla alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja (1. §).

2. Tupakkalaki (693/1976)

Laissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista, edistetään niiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä tupakansavulle altistumiselta. Tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden käytön loppuminen. (1. §.)

3. Huumausainelaki (373/2008)

Lain tavoitteena on huumausaineiden laittoman Suomeen tuonnin, Suomesta viennin, valmistuksen, levittämisen ja käytön ehkäiseminen sekä muiden huumaantumistarkoituksessa käytettävien aineiden aiheuttamien terveysriskien vähentäminen (1§).

4. Arpajaislaki (2001/1047)

Lain tarkoituksena on taata yleishyödyllisiin arpajaisiin osallistuvien oikeusturva, estää arpajaisiin liittyvät väärinkäytökset ja rikokset sekä vähentää arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja (1§).

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman arvioinnin yhteydessä tarkastellaan pitkällä aikavälillä tarkastella sitä, kehittykö päihdetilanne kansallisella tasolla asetettujen päihde- ja rahapelihaittojen ja tupakoinnin vähentämisen tavoitteiden suuntaan.

Alueellisen ja kunnallisen seurantatiedon kannalta tärkeitä ovat:

- **KOULUTERVEYSKYSELY:** Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi. Tietoja on kerätty perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyville vuodesta 1996, lukioissa vuodesta 1999 ja ammatillisissa oppilaitoksissa vuodesta 2008 alkaen. Perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvät lapset ja heidän huoltajansa ovat mukana vuodesta 2017 alkaen.

Kouluterveyskysely antaa suuntaa paikallisesti toteutettavalle ehkäisevälle työlle.
<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>
- **HYVÄN KASVUN OHJELMAN 2015-2020 KYSELY:** Vuosittain toteutettava oppilaskysely
4., 6. ja 8. luokkien oppilaille ja 2., 4., 6. ja 8. luokkien huoltajille
<https://www.kempele.fi/media/tiedostot/varhaiskasvatus-ja-opetus/perusopetus/kirkonkylan-koulu/hyvan-kasvun-ohjelma-2020-9-4-2015.pdf>
- **NUORTEN TERVEYSTAPATUTKIMUS:** Nuorten terveystapatutkimuksessa on seurattu valtakunnallisin kyselyin 12–18-vuotiaiden nuorten terveystottumuksia vertailukelpoisin menetelmin joka toinen vuosi vuodesta 1977.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80160>
- **ESPAD - Eurooppalainen koululaistutkimus nuorten päihteiden käytöstä:**

Eurooppalainen koululaistutkimus nuorten päihteiden käytöstä (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, ESPAD) on tehty vuodesta 1995 alkaen neljän vuoden välein 23–36 Euroopan maassa.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129809/URN_ISBN_978-952-302-

[5721.pdf?sequence=1](#)

- **ALUEELLINEN TERVEYS- JA HYVINVOINTITUTKIMUS, ATH:** Suomalaisen aikuisväestön - yli 20-vuotiaat - terveyttä ja hyvinvointia seurattiin vuosina 2010–2017 Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimuksen (ATH) avulla.

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/finsote-tutkimus/aiemmat-tutkimukset/aikuisten-terveys-hyvinvointi-ja-palvelututkimus-ath->

Alueellisen ja paikallisen seurantatiedon keskeisiä indikaattoripankkeja ovat

- **SOTKANET:** Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sisältää alkoholi, tupakka ja riippuvuudet). **Sisältää kunnan päihdeavainindikaattorit** <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>
- **HYVINVOINTIKOMPASSI:** Hyvinvointikompassi on asiantuntijoiden valitsema tilastotietopaketti suomalaisten kuntien asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tukemiseksi. Hyvinvointikompassiin on koottu keskeiset mittarit, kuten kuntien väliset tilastotiedot. Näitä tietoja voidaan hyödyntää hyvinvointijohtamisen apuna.

<https://www.hyvinvointikompassi.fi/fi/web/hyvinvointikompassi/>

Kunnallinen kehittämiskohde päihdetyön seurannassa ja arvioinnissa

Kehitetään paikallista tiedonkeruuta huumausainetilanteen seuraamiseksi esim. suonensisäisten huumausaineiden käyttäjille tarkoitettujen terveysneuvontapisteiden – Oulun Vinkki - hyödyntäminen tiedonkeruussa.

Järjestölinkkejä - vinkkejä

- **Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) – Ehkäisevä päihdetyö**

Ehkäisevä päihdetyö on osa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Sen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin.

<https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto>

- **Ehyt ry**

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry toimii koko maassa ja koko väestön parissa terveiden elämäntapojen edistämiseksi. Alkoholiin, tupakkaan ja huumeisiin liittyvän ehkäisevän työn ohella EHYT ry ehkäisee pelaamisesta syntyviä haittoja. EHYT tuottaa menetelmiä, tietoa ja apua eri-ikäisten suomalaisten ja yhteisöjen terveiden elämäntapojen pohjaksi. Järjestön lähtökohtana on, etteivät päihteet kuulu työelämään, liikenteeseen, raskausaikaan, lapsuuteen eikä nuoruuteen. Lapsilla ja nuorilla on oikeus turvalliseen ja päihteettömään kasvuympäristöön, jonka aikuinen mahdollistaa omilla valinnoillaan. <http://www.ehyt.fi/>

- **Auta Lasta ry**

Auta Lasta ry on Oulussa toimiva lastensuojelulain mukaisia sijais-, avo- ja jälkihuollon palveluja sekä varhaiskasvatuksen palveluja tarjoava yhdistys. Yhdistys toteuttaa yleishyödyllisenä toimintana mm. lasten hyvinvointia edistäviä hankkeita yhteistyössä julkisten palveluiden sekä toisten järjestötoimijoiden kanssa.

<http://www.autalasta.fi/>

- **Mannerheimin Lastensuojeluliitto Pohjois-Pohjanmaan piiri**

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään ja onnelliseen lapsuuteen. Mannerheimin

Lastensuojeluliitto työskentelee tämän oikeuden toteuttamiseksi yhteistyössä monien eri tahojen kanssa. MLL on kaikille avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen ja lapsiperheen hyvinvointia, lisää lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuo lapsen näkökulmaa päätöksentekoon. Piirin tarkoituksena on edistää toimialueellaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden perusturvallisuutta, hyvinvointia ja tervettä kehitystä. <https://pohjoispohjanmaa.mll.fi/>

- **Nuorten Ystävät ry/Vanhempien Akatemia**

Vanhempien Akatemiaan ovat tervetulleita kaikki Oulun alueen vanhemmat, niin pienten kuin vähän isompienkin pulmatilanteiden kanssa. Vanhempien Akatemiaan voit tulla keskustelemaan ja etsimään ratkaisuja lasten kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä sekä parisuhteen, eropohdintojen ja yhteistyövanhemmuuden aiheuttamiin arjen haasteisiin. Vanhempien Akatemia on tutkittuun tietoon, verkostoyhteistyöhön sekä vanhempien ja perheiden osallisuuteen pohjautuva 3-portainen toimintamalli vanhemmuuden tukemiseksi.

Vanhempien Akatemian toiminta on avointa myös kasvatustyötä ammatikseen tekeville.

https://www.nuortenystavat.fi/palvelut/vanhempien_akatemia

- **Suomen Vanhempainliitto**

Vanhempainyhdistystoiminta vahvistaa kodin ja koulun / päiväkodin yhteistyötä, edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja tarjoaa vertaistukea kotien kasvatustyölle. Toimivalla yhteistyöllä koti ja koulu voivat yhdessä vaikuttaa lasten ja nuorten motivaatioon, oppimistuloksiin ja kouluviihtyvyyteen. Vanhempien läsnäolo kouluarjessa, ja kodin ja koulun välinen tiivis yhteistyö on tärkeää lapsen koulupolun kaikissa vaiheissa esiopetuksesta aina toiselle asteelle asti.

- **Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry/OSYVP**

Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry on lastensuojelujärjestö, jonka tavoitteena on parantaa yhden vanhemman perheiden sosiaalista, taloudellista ja oikeudellista asemaa. OSYVP tarjoaa vertaistukea, koulutus- ja virkistystoimintaa perheelle, aikuisille ja lapsille.

<http://www.osyvp.fi/>

- **NY ry/Perhetyö**

Perhetyö tarjoaa tukea ja ohjausta perheille, joilla on haasteita arjessa selviytymisessä, vanhemmuudessa tai kasvatustyössä. Perhetyöhön ohjataan lastensuojelun, vammaispalvelun tai erikoissairaanhoidon kautta. Perhetyötä tehdään perheen kotona sekä perheen muissa toimintaympäristöissä. Verkostoyhteis- työ esimerkiksi koulun, päivähoiton sekä hoito- ja kuntoutustahojen kanssa on erityisen tärkeää.

<https://www.nuortenystavat.fi/palvelut/lastensuojelu/perhetyo>

- **Chat vauvan vanhemmille - kun päihteet huolestuttavat**

Onko olut tai viini ainoa helpotus vauva-arjen pulmiin? Pyydä apua. Neuvomme nimettömästi.

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/>

- **Väestöliitto - Päihteet**

Omat haasteensa suomalaisten parisuhteisiin tuovat päihteet ja erilaiset riippuvuudet. Päihteet vaikuttavat myös parisuhteisiin.

https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/parisuhteenhappyhour/tietoa/paihteet/

- **Päihde- ja huumeriippuvuus - Lääkärikirja Duodecim 30.11.2018**

https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00414

- **Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) – Päihteet** <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastotaiheittain/paihteet>

- **Mielenterveystalo.fi – Päihteet päihinänkuoressa**

Täältä löydät tietoa yleisimmistä päihteistä, niiden vaikutusmekanismeista ja haitoista. Kuvausten yhteydestä löydät myös hyödyllisiä lisätietolinkkejä muiden toimijoiden tarjoamiin tietolähteisiin.

<https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-jaoppaat/oppaat/tietoapaihteista/Pages/paihteet.aspx>

- **NY ry/Mielenterveys- ja päihdekuntoutus**

Mielenterveys- ja päihdekuntoutus tuottaa mielenterveyskuntoutujien palveluita nuorille ja nuorille aikuisille. Kintas-toiminta edistää asiakkaiden kuntoutusvalmiuksia, arkielämän taitoja ja sosiaalista toimintakykyä. Miepä-kuntoutus on tiivistä avokuntoutusta nuorille aikuisille, joilla on päihde- ja mielenterveys- ongelmia, lisätuen tarve mielenterveystyön ja päihdehuollon avokuntoutuksessa, jatkotuen tarve laitospäihdekuntoutuksen jälkeen tai sosiaalisen syrjäytymisen vakava uhka ja oma halu kuntoutua.

https://www.nuortenystavat.fi/yksikot/mielenterveys- ja_paihdekuntoutus

- **Aseman Lapset ry/Walkers Oulu**

Walkers-toiminta on Aseman Lapset ry:ssä kehitetty nuorisotyön muoto, joka perustuu vapaaehtoisten aikuisten antamaan aikaan ja läsnäoloon. [Walkers Oulu Facebookissa](#)

- **YAD Youths Against Drugs ry**

YAD Youth Against Drugs ry on sitoutumaton valtakunnallinen nuorten vapaaehtoistoimintaan perustuva järjestö, jonka tavoitteena on ehkäistä huumausaineiden käyttöä sekä vähentää niistä ja muista päihteistä aiheutuvia haittoja. YAD tarjoaa tukea päihteettömään elämään, päihteetöntä toimintaa ja tietoa huumausaineaiheesta sekä haastaa miettimään omia valintoja ja arvoja.

- **SPR/Oulun piiri - Päihde- ja seksuaaliterveystyö** <https://rednet.punainenristi.fi/oulunpiiri>

- **Uusia apuvälineitä opettajan tueksi** <https://vanhempainliitto.fi/2018/09/08/uusia-apuvaleita-opettajan-tueksi/>

KEMPELE

